ആത്മാഹുതി

മൂത്തിരിങ്ങോട്.

ആത്മാഹുതി

ഗ്രന്ഥകർത്താവു്:

മൂത്തിരിങ്ങോട്ട് ഭവത്രാതൻനമ്പൂതിരിപ്പാട്.

ഒന്നാംപതിപ്പ്—കോപ്പി

തൃശ്ശിവപേരൂർ

മംഗളോദയം പ്രസ്സിൽ അച്ചടിച്ചതു്.

1119

വില 12ണ.

ആമുഖം

ശ്രീമാൻ മുത്തിരിങ്ങോടിന്റെ ചെറുകഥകൾക്കു മുൻപെങ്ങും കണ്ടിട്ടില്ലാത്ത വിധത്തിൽ ആകർഷകമായ ഒരു ജീവനം ഉണ്ട്. വിവിധങ്ങളായ സംഭവങ്ങളുടെ വിചിത്രവും വക്രവും ആയ രചനയിലല്ല, ആ ആഖ്യാനങ്ങളുടെ കലാരാമണീയകം അധിഷ്ഠിതമായിരിക്കുന്നത്. അതിസൂക്ഷ്മങ്ങളായ മനുഷ്യമനോഭാവങ്ങളുടെ ആവിഷ്കരണത്തിലും, അവയ്ക്ക് അനുകൂലവും പ്രതികൂലവുമായ പരിതഃസ്ഥിതികളാൽ വന്നുചേരുന്ന പരിണാമങ്ങളുടെ ചിത്രണത്തിലും ആണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിജയം എന്നും പറഞ്ഞുകൂട. ആകാശവലയത്തിലെ ചില പ്രത്യേക രാശികളുടെ നേരെ ദൂരദർശിനി തിരിച്ചും മറിച്ചും വച്ച് സവിശേഷമായ ശ്രദ്ധയോടുകൂടി ദൃഷ്ടിപതിപ്പിക്കയും, ആ കേന്ദ്രങ്ങളുടെ സ്വഭാവം വിശദമാക്കുവാൻ ഉപകരിക്കുന്ന പുതിയ പുതിയ താരകകളേയും താരകവ്യൂഹങ്ങളേയും കണ്ടുപിടിച്ചു പ്രത്യക്ഷമാക്കിത്തരികയും ചെയ്യുന്ന ജ്യോതിർലോകഗവേഷകന്മാരോടാണ് എന്റെ മാന്യസുഹൃത്തായ കഥാകാരനു സാദൃശ്യം കല്പിക്കാവുന്നത്. സാമുദായിക ജീവിതത്തിന്റെ മ്ലാനമായ അന്തരിക്ഷത്തിലാണ് ഭാവനാപൂർണ്ണമായ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദൃഷ്ടി. സ്ത്രീധനം, വിധവാവിവാഹം, പ്രേമഭംഗം മുതലായ ചില നിയതകേന്ദ്രങ്ങളെ അഭിമുഖമാക്കിക്കൊണ്ട് ആ ജീവിതജിജ്ഞാസു വർത്തിക്കുന്നു; ആ ജീവിതാന്തരിക്ഷരാശികളുടെ രൂപം സുതരാം വ്യക്തവും അവിസ്മരണീയവും ആക്കിത്തീർക്കുന്ന നൂതന പാത്രങ്ങളെ സത്യത്തിന്റെ പ്രകാശത്തിൽ പ്രത്യക്ഷമാക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

പനങ്കുളത്ത് ഇട്ടിച്ചിരി, സ്ത്രീധനസമ്പ്രദായംകൊണ്ട് മലിനച്ഛായമായ സാമുദായികാന്തരിക്ഷരാശിയിൽ മങ്ങി മങ്ങി മിന്നിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഒരു പുതിയ ചൈതന്യബിന്ദുവാണ്.

പനങ്കുളത്തു് അച്ഛനും അന്തർജ്ജനവും ഒക്കെ ഉപതാരകൾ മാത്രം. എങ്കിലും നമ്മുടെ ദൃഷ്ടിക്കു് ആദ്യം ഗോചരമാകുന്നതും പിന്നെ മാഞ്ഞുപോകാതിരിക്കുന്നതും വാത്സല്യകിരണം വികിരണം ചെയ്തു് സമുദായാന്തരീക്ഷത്തിലെ ആചാരനിയമത്തിനു കേവലം ശക്തിയില്ലാതെ കീഴടങ്ങി നില്ക്കുന്ന ആ കിഴവൻ നമ്പൂതിരിതന്നെയാകുന്നു. "വലത്തുകയ്യിലൊരു വടി, ഇടത്തു തോളിലൊരു ഓലക്കുട, കഷ്ടിച്ചു മുട്ടമറയുമാറുടുത്ത ഒരു പരുക്കൻ വസ്ത്രം—ഇത്രയുമാണു് ആ വൃദ്ധൻെറ സവിശേഷമായ വേഷാഡംബരം." വിഷാദാത്മകമെങ്കിലും വിമലമായ ഫലിതം നിറം പിടിപ്പിച്ചിട്ടുള്ള ഈ യഥാതഥചിത്രണം മൂന്നു നാലു രേഖകൾകൊണ്ടു വസ്തുരൂപം ആവിഷ്കരിക്കുന്ന ആലേഖ്യകുശലന്മാരെ അനുസ്മരിപ്പിക്കുന്നു. അന്തഃപുരത്തിൽ കടന്നു പരിചയപ്പെടുത്തുന്നതും പരിചയപ്പെടുത്തുവാൻ ആചാരഭീരുക്കളായ അന്തർജ്ജനങ്ങളേയും പെൺകിടാങ്ങളേയും പുറത്തേയ്ക്കു ബലാൽക്കൊണ്ടുവരുന്നതും ഉചിതമാവുകയില്ലെന്നു വിചാരിച്ചിട്ടായിരിക്കാം, കുടുംബസ്നേഹംകൊണ്ടു് ആത്മത്യാഗം ചെയ്യുന്ന 'ഇട്ടിച്ചിരി'യുടേയും, 'ഇല്ലം വിററാലും ണ്ടാവ്വോ ഇത്ര പണം', എന്നു വിഷാദിക്കുന്ന വത്സലയായ അമ്മയേയും, ആവരണത്തിൻെറ പിറകിൽത്തന്നെ നിർത്തിക്കളഞ്ഞതു്. അവരുടെ അകൃത്രിമസുന്ദരവും സ്നേഹമധുരവും ത്യാഗോജ്ജ്വലവും ആയ ഹൃദയം ഏതാനും സംഭാഷണവും അന്ത്യസംഭവബിന്ദുവുംകൊണ്ടു വ്യഞ്ജിപ്പിക്കുക മാത്രമേ കഥാകാരൻ ചെയ്തിട്ടുള്ളു.

'ഇട്ടിത്താത്രി' കേരളബ്രാഹ്മണബാലികമാരുടെ വൈവാഹിക ജീവിതത്തിൻെറ ഇരുണ്ടവശം വെളിച്ചത്തുകൊണ്ടുവരുന്നു. ആ പാവത്തിൻെറ, വൃദ്ധനും അശക്തനും ആചാരഭക്തനും ആയ, ശ്വശുരൻ അനുകമ്പനീയൻ ആണു്. എന്നാൽ ആസുരപ്രകൃതി ഉടലെടുത്ത ആ ശ്വശ്രു ഒരു ധൂമകേതു തന്നെ. വാസുദേവനെ വാസ്തവത്തിൽ നിരാശനും രോഗിയും ആക്കി

യതു്, അറിഞ്ഞുകൊണ്ടല്ലെങ്കിലും, ആ ക്രൂരസത്വത്തിന്റെ പെരുമാററമാണെന്നും തജ്ജന്യമായ ദുഃഖവിഷത്തെ മാതൃഭക്തിയുടെ നിർബ്ബന്ധത്താൽ ആ യുവാവു വിഴുങ്ങുകയായിരുന്നുവെന്നും വ്യക്തമാക്കിയിട്ടുണ്ടു് കഥാകാരൻ. ഡോക്ടർ സ്നേഹമധുരനാണു്; പക്ഷേ, വിവേകവിധുരനാകുന്നു. വിധവകളായ ബാലികകളെ സംരക്ഷിക്കുവാൻ, പുനർവ്വിവാഹത്താൽ അവൎക്കു നവജീവിതം നൽകുവാൻ, കുറെക്കൂടി മനക്കരുത്തുള്ള നമ്പൂതിരിയുവാക്കന്മാർ വേണം.

കഥാപാത്രങ്ങളുടെ ആകൎഷകപ്രകൃതികൊണ്ടു്, ചിലരെ ഞാൻ ഇങ്ങനെ പരിചയപ്പെടുത്തിപ്പോയെന്നേ ഉള്ളു. ഇതുതന്നെ വേണ്ടിയിരുന്നില്ല. ലൂസിയേയും, ഭാഗീരഥിയേയും നേരിട്ടു കണ്ടറിയുന്നതിനും ആ ജ്യോതിസ്സുകൾ നിൽക്കുന്ന രാശികൾക്കു സംജ്ഞ കല്പിക്കുന്നതിനും ഉള്ള ചുമതല ഞാൻ ഭാവുകന്മാൎക്കുതന്നെ വിടുന്നു. അസ്തമിക്കുവാൻ തിടുങ്ങിക്കൊണ്ടാണു്, ജീവിതവും മരണവും സമ്മേളിക്കുന്ന ആ ചക്രവാളരേഖയുടെ അല്പം മുകളിൽ ശോകരക്തമായ മുഖത്തോടുകൂടി സ്നേഹോജ്ജ്വലകളായ നാലു നായികകളും ഉദയംകൊണ്ടിരിക്കുന്നതു് എന്നു തോന്നിപ്പോകും. കരുണകരുണമായ ഈ അന്തരിക്ഷത്തിൽ ഇനിയും നിൽക്കുവാൻ എനിക്കു ശക്തിയില്ല.

രാജകീയകലാലയം,
എറണാകുളം.

ജി. ശങ്കരക്കുറുപ്പു്.

വിഷയവിവരം.

1. ആത്മാഹുതി.

2. പ്രായശ്ചിത്തം.

3. വിധവയുടെ വിധി.

4. കൂരിരുട്ടിൽ.

4-ാംഭാഗത്തുള്ള 'അരകൃത്രിമരാമണീയത' എന്നതു് അകൃത്രിമരമണീയത എന്നും, 10-ാംഭാഗത്തുള്ള 'പിതൃസ്നേഹം' പുത്രസ്നേഹം എന്നും, 18-ാംഭാഗത്തുള്ള 'മേലാധികാരി' മേലധികാരി എന്നും തിരുത്തി വായിക്കുമാറാകണം.

ആത്മാഹുതി

I

മേടമാസത്തിലെ നട്ടുച്ചനേരമാണു്. മുകളിൽ ജ്വലിക്കുന്ന ആകാശമണ്ഡലം; ചുവട്ടിൽ ചുട്ടുപഴുത്ത ചെമ്മണ്ണോടി. പക്ഷികൾകൂടി പുറത്തിറങ്ങാത്ത ഈ പൊരിവെയിലത്തു്, അറുപതിൽപ്പുറം വയസ്സു പ്രായംചെന്ന ഒരു നമ്പൂതിരി പനങ്കുളത്തു മനയ്ക്കലെ പടിഞ്ഞാറെ പടികടന്നുവന്നു. വലത്തുകയ്യിലൊരു വടി, ഇടത്തുതോളിലൊരോലക്കുട, കഷ്ടിച്ചു മുട്ടുമറയുമാറുടുത്ത ഒരു പരുക്കൻവസ്ത്രം—ഇത്രയുമാണു് ആ വൃദ്ധന്റെ സവിശേഷമായ വേഷാഡംബരം. പടിക്കൽ പന്തലിച്ചുനില്ക്കുന്ന വയസ്സനായ വടവൃക്ഷത്തിന്റെ തണുത്ത തണലിൽ എത്തിയപ്പോൾത്തന്നെ അദ്ദേഹം ആശ്വാസപൂർവ്വം ഒന്നു നെടുവീർപ്പിട്ടു. മുററത്തു മുററിനില്ക്കുന്ന മുത്തങ്ങാപ്പുല്ലുകളിലൂടേ നടന്നപ്പോൾ ചുട്ടുപൊള്ളിയ കാലടികളിൽ ഏതോ തണുത്തു മൃദുവായ ഒരു നാവു നക്കുന്നപോലെ അദ്ദേഹത്തിന്നു തോന്നി. അദ്ദേഹം നേരെ ചെന്നുകയറി പൂമുഖപ്പടിയിന്മേൽ ഇരുന്നു, എന്നല്ല പറയേണ്ടതു്, വീണു. പാവം, അദ്ദേഹം വെയിലേററു വല്ലാതെ വാടിത്തളൎന്നിരിക്കുന്നു. കണ്ണഞ്ചിന്നുകയാൽ കുറച്ചുനേരത്തേക്കു് അദ്ദേഹത്തിന്നൊന്നുംതന്നെ കാണാൻകഴിഞ്ഞില്ല. ഇരു

ചെന്നികളിലൂടെയും വിയപ്പുനീർ ധാരധാരയായി കുത്തി യൊലിയ്ക്കുന്നുണ്ട്. അതിയായ കിതപ്പ് അല്പനേരത്തേയ്ക്ക് അദ്ദേഹത്തിന്നൊരു ശ്വാസംമുട്ടലുണ്ടാക്കി.

ആരാണ് ഈ വയസ്സനായ വഴിപോക്കൻ? പനങ്കുളത്തച്ഛനല്ലാതെ മററാരുമല്ല. വിയപ്പൊന്നു വററിയപ്പോൾ, കുടയും വടിയും ഇറയത്തിൻെറ വളയത്തിന്നിടയിൽ തിരുകി അദ്ദേഹം കുളിയ്ക്കാൻ പുറപ്പെട്ടു. അപ്പോഴയ്ക്കും, കുടയും വടിയും തിരുകുന്ന ശബ്ദം കേട്ടിട്ടാവാം, പുറത്തളത്തിൻെറ വാതിൽപ്പൊളികൾക്കിടയിൽ നിറയെ വളകളിട്ട ഒരു കൈ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു; വാതിൽപ്പൊളി പകുതി തുറക്കപ്പെട്ടു. പനങ്കുളത്തിൻെറ അന്തർജ്ജനം പുറത്തളത്തിൽനിന്നുകൊണ്ട് ഇങ്ങിനെ കുശലാന്വേഷണംചെയ്തു: "നേരം ഇത്ര്യായീലോ; ഇനി ഇപ്പോ വരേണ്ടാവില്യാന്നേ നിരീച്ചത്—എന്നാലും ഒക്കെ പകന്ന് വെച്ച്ട്ട്ണ്ട്."

"ഇന്ന് രാവിലത്തേംകൂടിയേ ശാന്തി ഏല്പിച്ച്ട്ട്ള്ളു. നേരത്തെ എത്താഞ്ഞാൽ ബുദ്ധിമുട്ടാന്ന് വെച്ചിട്ടേ ഈ വെയിലത്തന്നെ പോന്നത്—കൊറച്ച് കഞ്ഞിവെച്ചേയ്ക്കു. വല്ലാണ്ടെ ദാഹിയ്ക്കുണു."

"ദാഹിയ്ക്കാണ്ടിരിയ്ക്ക്വോ പിന്നെ? എന്തൊരു വെയിലാ വെയില്!"

പനങ്കുളം കുളിയ്ക്കാൻ പോയി; അന്തർജ്ജനം കഞ്ഞി വെയ്ക്കാനും.

കുളിയും കഞ്ഞിയും കഴിഞ്ഞു തെക്കിനിത്തറമേൽ ഇരുന്നു വിശ്രമിയ്ക്കുമ്പോൾ, അന്തർജ്ജനം ജിജ്ഞാസയോ

ട്ടകൂടി ചോദിച്ചു: "പോയ കാര്യെന്തായി? വല്ല വഴിം ആയേരിയ്ക്കും, ല്യേ?"

"ആയീന്നന്യാ പറേണ്ടത്," പനങ്കുളം പറഞ്ഞു, "ഇശ്യെണ്ണംണ്ട്, കഷ്ടിച്ച് കൊള്ളാക്കോണം. ഉള്ളേ ബ്ഭേദം ചെറുകാരക്കാട്ടെയാ; കട്ക്കം അവടയ്ക്കാന്നന്നെ തീർച്ച്യാക്കിപ്പോന്നു."

"അപ്പോ, പണം സ്ശി വേണ്ടേരില്യേ, അവടയ്ക്കാച്ചാ?"

"എവടയ്ക്കാച്ചാലും വേണലോ പണം. ഒന്നരേം ചിററും ചെറുതാലീം വേണംന്നാ പറഞ്ഞത്."

"ഒന്നരേം ചിററും ചെറുതാലീം!"

"എന്താ കാട്ട്വാ! ശ്യെന്നാ പെങ്കൊട കഴിയേം വേണലോ."

"ഇല്ലം വിററാലും ണ്ടാവ്വോ ഇത്ര പണം?"

അന്തർജ്ജനത്തിന്റെ അന്തർഗ്ഗതം പനങ്കുളത്തിന്നു മനസ്സിലായി. അദ്ദേഹം ഇങ്ങിനെ സമാധാനിപ്പിച്ചു: "പെങ്കിടാങ്ങള് തെരണ്ട് പ്രായായിട്ട് ഇങ്ങനെ ഇരിയ്ക്കാച്ചാ, അതന്നെ മതീലോ തറവാട് നശിയ്ക്കാൻ— എങ്ങനേങ്കിലും ദിവസം കഴിഞ്ഞുകൂടും. ഒക്ക ഈശ്വര നല്ലേ?"

ഒടുവിലെ വാചകം മുഴവനാകുംമുമ്പെ അദ്ദേഹത്തിന്നു തൊണ്ടയിടറി. ഉടുത്തതിന്റെ തുമ്പുകൊണ്ട് അന്തർജ്ജനം കണ്ണുതുടച്ചു. കുറച്ചുനേരത്തിന്നു രണ്ടുപേർക്കും ഒരക്ഷരവും മിണ്ടാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. ഒരസുഖകരമായ നിശ്ശബ്ദത ആ രംഗത്തിന്നു തിരശ്ശീലയിട്ടു.

II

പനങ്കുളത്തെ ധനസ്ഥിതി എത്ര ദയനീയമാണെന്നു വായനക്കാർ ഇപ്പോൾ ഊഹിച്ചിരിക്കും. അതേ, അത്രയും ദരിദ്രമാണു് ആ കുചേലകുടുംബം. ഇരിക്കുവാനൊരില്ലവും, കഴിച്ചലിന്നു് അടുത്ത അമ്പലത്തിൽ ഒരു ശാന്തിയുമാണു് അവിടത്തെ ആകെയുള്ള സ്വത്തു്. ദിവസം ഒന്നിന്നു് ഒരു പറ നെല്ലാണു് ശാന്തിവൃത്തി; അതുകൊണ്ടുവേണം ആ കുടുംബം പുലരുവാൻ.

പനങ്കുളത്തു് ആളുകൾ അധികമില്ല. പുറത്തു പുരുഷനായിട്ടു് അച്ഛൻ മാത്രമേ ഉള്ളൂ; അകത്താകട്ടെ, അദ്ദേഹത്തിൻെറ അന്തർജ്ജനവും നാലു കുട്ടികളും. ആളുകൾ അധികമില്ലാത്തതു് അച്ഛൻപനങ്കുളത്തിന്നു വലിയൊരാശ്വാസം തന്നെയാണു്. എങ്കിലും, 'ഒന്നിനൊക്കോണം ആയിട്ടൊരാളു്' വേറെയില്ലാത്തതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം നന്നെ വിഷമിക്കുന്നുണ്ടു്. നിത്യേന രണ്ടുനേരവുമുള്ള അമ്പലത്തിലെ ശാന്തിയും കുടുംബപ്രാരബ്ധവും ഈ വയസ്സുകാലത്തു് ഒററയ്ക്കു വഹിക്കേണ്ടിവരുന്നതു് അദ്ദേഹത്തിൻെറ കൂനുപോയ മുതുകെല്ലിന്നു നല്ലൊരു ഭാരം തന്നെയാണു്. ഇനി ഈ ചുമടൊന്നു ചുമൽമാററാൻ, കുട്ടികളിൽ ഒടുവിലത്തെ ഉണ്ണി വളൎന്നു വലുതായിവരണം.

പെൺകുട്ടികൾ മൂവരിൽ മൂത്തവളാണു് ഇട്ടിച്ചിരി. അവൾക്കിപ്പോൾ ഇരുപതുവയസ്സു തികഞ്ഞിരിക്കുന്നു; തികഞ്ഞ താരുണ്യം! ആജന്മസ്വഭാവമായ ഒരകൃത്രിമ രാ

മണിയത അവളുടെ പൂവുടലാകെ ഒരൊളി വിതറിയി രുന്നു.

അവൾ ഋതുമതിയായതുമുതൽ അച്ഛനമ്മമാർ, അവളുടെ വിവാഹം കഴിയാത്തതിൽ വേദനപ്പെടുവാൻ തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. വിവാഹവയസ്കയായ ഒരു മകൾ കന്യകയായി ഇരിക്കുകയാണെങ്കിൽ അതുതന്നെ മതി യല്ലോ, അച്ഛനമ്മമാരുടെ അകം വേവിക്കുവാനും അല ട്ടിക്കൊണ്ടിരിക്കുവാനും. ഒരു കന്യക കത്തുന്ന തിയ്യാ ണല്ലോ.

ഇട്ടിച്ചിരിയുടെ അച്ഛൻ അവളുടെ ജാതകവുംകൊ ണ്ടു ചെല്ലാത്ത സ്ഥലമില്ല; മകളുടെ വിവാഹകാര്യം ആ ലോചിക്കാത്ത ആളില്ല. ഓരോരുത്തരും അദ്ദേഹത്തിന്നു താങ്ങുവാനും കൊടുക്കുവാനും ആവാത്ത സ്ത്രീധനം പറ ഞ്ഞു. അതിലേററവും കുറഞ്ഞതാണ് ഈ ആയിരത്ത ഞ്ഞൂറ്. അതുണ്ടാക്കുവാൻ അദ്ദേഹത്തിന്ന് ഒരൊററ വ ഴിയേയുള്ളു. ഇല്ലം വില്ക്കുക, ആ കടുംകൈ ചെയ്തിട്ടെ ങ്കിലും മകളെ കൊടുക്കുവാൻതന്നെ പുത്രീവത്സലൻ ഉ റച്ചു.

അച്ഛനമ്മമാരുടെ അന്നത്തെ സവിഷാദമായ സം ഭാഷണം മുഴുവനും ഇട്ടിച്ചിരി കേട്ടിരിക്കുന്നു. ആ സമയ ത്ത് അവൾ വടക്കിനിയിൽ എന്തോ പണിയെടുക്കുക യായിരുന്നു. ആ സംഭാഷണത്തിലെ വ്യസനമയമായ അന്ത്യഭാഗം അവളുടെ സുകുമാരഹൃദയത്തിൽ വല്ലാതെ ചെന്നു തറച്ചു. അവരുടെ മുഖങ്ങളിൽ കയറിക്കണ്ട ക രുണരസം അവളേയും കരയിച്ചു. അന്നു മുതൽ അവൾ

ക്ക ഹൃദയത്തിന്നു സ്വാസ്ഥതയില്ലാതായി; ഒരു സന്തോഷവും തോന്നാതായി. തൻെറ വിവാഹം മാതാപിതാക്കളുടെ വത്സലഹൃദയങ്ങളിൽ ഇത്രയും വേദനയുണ്ടാക്കിയതു് ഓൎത്തപ്പോൾ അവൾക്കൊട്ടും ഇരിക്കപ്പൊറുതിയില്ലാതായി.

തൻെറ വിവാഹത്തിന്നുവേണ്ടി ഇല്ലം വില്ക്കുക; അതവളെ വിറപ്പിച്ചു. അതിൻെറ വിപൽഫലമായി അവരെല്ലാം അലഞ്ഞു തിരിഞ്ഞു നടക്കുക; അതവൾക്കു സഹിക്കുവാനോ ഓൎക്കുവാൻതന്നേയോ കഴിഞ്ഞില്ല. തൻെറ കൎത്തവ്യത്തെ കുറിച്ചു് അവൾ വളരെയെല്ലാം ആലോചിച്ചുനോക്കി. എന്തുചെയ്യണമെന്നുറക്കുവാൻ അവൾക്കു തീരെ സാധിച്ചില്ല. അവൾ തികച്ചും വിഷമിച്ചു.

എന്നാൽ, അവൾക്കു വിവാഹം വേണ്ടെന്നുവെക്കരുതേ? ച്ഛേ, എത്ര വിവേകമില്ലാത്തതും വകതിരിവു മില്ലാത്തതുമായ ഒരു ചോദ്യം! ഒരു നമ്പൂതിരിസ്ത്രീ അവളുടെ ജീവിതം മുഴുവനും അന്തൎജ്ജനമായിരിക്കുകയോ? ബഹുവിശേഷമായി. നിരങ്കുശമായ സമുദായാചാരം അങ്ങിനെയുള്ള സ്വാതന്ത്ര്യമൊന്നും അവൎക്കനുവദിച്ചുകൊടുത്തിട്ടില്ല. ഓരോ നമ്പൂതിരിസ്ത്രീയും, അവൾക്കു വേണമെന്നുണ്ടെങ്കിലും ഇല്ലെങ്കിലും വൈവാഹികനുകം ചുമലിൽ ചുമന്നേ കഴിയൂ.

ഇട്ടിച്ചിരി ആ വിഷമപ്രശ്നത്തിൻെറ വിവിധ വശങ്ങളേയും നോക്കി കണ്ടു. ആ സംഭവത്തിൻെറ "ഇമ്പാ

ച്ചി''സചത്രുപം അവളെ പേടിപ്പെടുത്തി. ആ ദിവസം വന്നു ചേരരുതെന്നു് അവൾ ഉള്ളിൽത്തട്ടി പ്രാൎത്ഥിച്ചു.

III

ഇട്ടിച്ചിരിയുടെ വിവാഹത്തിന്നു വളരെ കുറച്ചു ദിവസമേ താമസമുള്ളു. വന്നുചേരരുതെന്നവൾ എത്ര തന്നെ പ്രാൎത്ഥിച്ചിട്ടും ആ ഭയങ്കരദിവസം അടുത്തടുത്തു വന്നു.

അവളൊഴിച്ചു മറെറല്ലാവരും ആഹ്ലാദിച്ചു. ചാൎച്ചക്കാരെല്ലാം സന്തോഷംകൊണ്ടു മതിമറന്നു. അവളെ കുട്ടിക്കാലത്തു് എടുത്തു വളൎത്തിയ വൃദ്ധ, ഒരു ദിവസം ഇട്ടിച്ചിരിയെ മടിയിലിരുത്തി സസ്നേഹം അവളെ പുറം തടവിക്കൊണ്ടു് അവൾക്കു നന്മ നേന്നു; ആനന്ദാശ്രുക്കളോടെ അനുഗ്രഹിച്ചു. ഇരിസ്തുണമ്മമാർ അവളുടെ ഭാഗ്യലാഭത്തെ വാനോളം വലുതാക്കിപ്പറഞ്ഞു. സമപ്രായക്കാരികളായ സഖികൾ അതുമിതും പറഞ്ഞു് ഇട്ടിച്ചിരിയെ ഇക്കിളികൂട്ടി.

വിവാഹത്തിൻെറ തലേന്നാളോ അതിൻെറ തലേന്നാളോ എന്നോൎമ്മയില്ല, നേരം പുലൎന്നപ്പോൾ ഇട്ടിച്ചിരിയെ അവിടെയെങ്ങും കാണ്മാനില്ല. എവിടേക്കാണവൾ പോയതു്? അവൾ ഒളിച്ചോടിപ്പോയിരിക്കുവാൻ വഴിയില്ല. കവച്ചു കടക്കുവാനോ ചാടിക്കടക്കുവാനോ വയ്യാത്ത പടുക്കൂററൻ കന്മതിൽ ചുററിലുമുള്ള ഒരന്തഃപുരത്തിൽനിന്നു് ഒരു കന്യകയ്ക്കു് ഒളിച്ചോടിപ്പോകുവാൻ സാദ്ധ്യമല്ലല്ലോ.

പനങ്കുളത്തെ പരിഭ്രമവും പരിഭ്രമവും വിവരിയ്ക്കാവതല്ല. കല്ലെറിഞ്ഞ തടാകംപോലെ അവിടം തരളിതമായി. ആ വർത്തമാനം അരനാഴികകൊണ്ടു നാട്ടിലെല്ലാം പരന്നു പിടിച്ചു; കേട്ടവർ കേട്ടവർ ഓടിയെത്തി; വന്നവർ വന്നവർ തിരയുവാനായി അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടും പാഞ്ഞുപോയി. പക്ഷേ, അവരെല്ലാം പോയതിലും കവിഞ്ഞ പരിഭ്രമത്തോടും പരിഭ്രമത്തോടും കൂടിയാണ് മടങ്ങി വന്നത്.

ഇട്ടിച്ചിരിയുടെ അമ്മയുടെ കഥ പറയാനൊന്നുമില്ല. അവർ കരഞ്ഞുകരഞ്ഞു തളന്നു ഒരു മൂക്കിൽ പോയി വീണു. നിരാശതാദുർവ്വഹമായ കദനഭാരംകൊണ്ട് ആ മാതൃഹൃദയം പൊട്ടിപ്പിളന്നേയ്ക്കുമെന്നു തോന്നി. ഈശ്വരന്റെ തകൃത്തുകളയുന്നതായ തല്ലുകൾ തലകുനിച്ചു വാങ്ങുവാനല്ലാതെ നമുക്കെന്തു കഴിയും?

പലരുടേയും വളരെ നേരത്തെ സാന്ത്വനങ്ങളുടെ ഫലമായി ആ വൃദ്ധ കുറെ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ എഴുന്നേറ്റു കുളിക്കാൻ പുറപ്പെട്ടു. പോകുമ്പോൾ അവരുടെ രണ്ടാമത്തെ മകൾ അമ്മയോടിങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:—"ഏടത്തി ഇന്നലെ ഉറങ്ങീട്ടില്ല. ഇരുന്നു കരേന്നേയായിരുന്നു. ഞാൻ രണ്ടുമൂന്നു പ്രാവശ്യം ഉണരുണ്ടായി. അപ്പോളെല്ലാം തല താഴ്ത്തിയിരുന്നു തേങ്ങി കരേന്നാണ് കണ്ടത്. ആദ്യം കിടക്കാൻതന്നെ വളരെ വൈകി. എന്നോടു വളരെ നേരം വർത്തമാനം പറഞ്ഞിരുന്നു. കൂട്ടത്തിൽ അമ്മെ നല്ലോണം നോക്കണട്ടോ എന്നേല്പിച്ചു. ഒടുക്കം എന്ന്യേം കുട്ടന്ന്യേം

ഒന്നു പിടിച്ചുട്ടി. അതിൻെറ അമച്ച് എനിയ്ക്കിപ്പൊഴും തോന്നുണ്ട്."

അടുത്തുള്ള അമ്പലക്കുളത്തിലേയ്ക്കാണ് അമ്മ കുളിക്കാൻ പോയത്. ആ കുളം, പുറത്തു യാതൊരലകളും ചിന്നാതെ ഗൌരവഭാവത്തിൽ കാണപ്പെട്ടു. എത്ര അടുത്തു ചെല്ലുന്നവക്കും, അതിൻെറ അഗാധതയിൽ എന്തുണ്ട് എന്നറിവാൻ ഞെരുക്കം.

ആ വൃദ്ധമാതാവു കുളിക്കവാൻ വെള്ളത്തിലിറങ്ങി, മുങ്ങുവാൻ മുലയ്ക്കു വെള്ളത്തിലിറങ്ങി, അപ്പോഠം അവക്ക് അവരുടെ കാലിൽ എന്തോ തടഞ്ഞപോലെ തോന്നി. ഒന്നുകൂടി സശ്രദ്ധം തടവിനോക്കി. അവർ ഉറക്കെയൊന്നു നിലവിളിച്ചു. ആളുകളോടിവന്നു തിരഞ്ഞുനോക്കിയപ്പോഠം കണ്ടുകിട്ടിയതു് ഇട്ടിച്ചിരിയുടെ മൃതശരീരമാണ്.

എന്തിനാണ് അവളിങ്ങനെ മരിച്ചതു്? അവഠംക്കു വിവാഹം ചെയ്വാനാഗ്രഹമില്ലേ? ഉവ്വ്, അവഠംക്കു തികച്ചും ആഗ്രഹമുണ്ടു്. എന്നല്ല, തൻെറ വൈവാഹികജീവിതത്തെപ്പററി ഒരു കന്യകയ്ക്കുണ്ടാവുന്ന കമനീയങ്ങളായ പല മനോരാജ്യങ്ങളും അവഠംക്കുണ്ടായിരുന്നു. പിന്നെ, എന്തിനാണ് അവഠം ഇത്ര കടന്ന നിലയിൽ ആത്മാഹുതി ചെയ്തതു്. ഒരാളുടെ സുഖത്തിന്നുവേണ്ടി മററുള്ളവർ മുഴുവനും ദുഃഖിക്കുന്നതു ശരിയാണോ? അല്ല. അതുകൊണ്ടത്രെ അവഠം ആത്മഹത്യ ചെയ്തതു്.

പ്രായശ്ചിത്തം.

വാട്ടർല്ലൂ യുദ്ധത്തിൻെറ വിപൽഫലമായി നെപ്പോളിയൻചക്രവൎത്തി സെൻറ്ഹെലിനായിലേയ്ക്കു നാടുകടത്തപ്പെട്ടു. ഈയവസരത്തിൽ ചക്രവൎത്തിയുടെ ഒരു വീരസൈന്യനായകനായ മുസ്യൂസാറംട്ട് തൻെറ ഏകപുത്രിയായ ല്യൂസിയോടൊന്നിച്ചു സ്വഗൃഹത്തിൽ പാൎത്തുവരികയാണു്. പോൎക്കളത്തിലെ മട്ടപ്പിക്കുന്ന ആ ആപല്ക്കരജീവിതത്തിൽനിന്നു പിൻവാങ്ങി, സ്വസ്ഥജീവിതത്തിൻെറ ചാരുകസേലയിൽ ചാഞ്ഞുകിടക്കുവാൻ അയാറംക്കൊരു രസം തോന്നി.

സാറംട്ടിന്നു് അയാളുടെ സുരഭിലമായ പിതൃസ്നേഹം നിറച്ചുവെയ്ക്കുവാൻ ഒരു മകളല്ലാതെ മററാരുമില്ല. ല്യൂസിക്കു മൂന്നു വയസ്സായപ്പോറംതന്നെ അവളുടെ അമ്മ മരിച്ചുകഴിഞ്ഞു. അന്നുമുതൽ സാറംട്ടിൻെറ ഹൃദയം പുത്രീസ്നേഹംകൊണ്ടു പൂൎവ്വാധികം പതംവീണതായിത്തീൎന്നു; എന്നല്ല, അയാളുടെ ഹൃദയം പുത്രീസ്നേഹംതന്നെയായി പരിണമിച്ചു. മകളുടെ സുഖംതന്നെയായി അയാളുടേയും സുഖം; മകളുടെ സന്തോഷംതന്നെയായി അയാളുടേയും സന്തോഷം. സാറംട്ടിന്നു് ഒരൊററ വിചാരമുണ്ടു്: ല്യൂസി ചിരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കണം; ഒരു പ്രാൎത്ഥനയുണ്ടു്: ല്യൂസിക്കു നന്മ വരണം.

അങ്ങിനെ അയാറം പുത്രിയൊന്നിച്ചു സാഹ്ലാദം കാലം കഴിച്ചുവന്നു. എന്നാൽ അയാറം യഥാൎത്ഥമായും പരിപൂൎണ്ണമായും സുഖിച്ചിരുന്നുവോ? അതു് ഈശ്വരന്നു

മാത്രമറിയാവുന്നൊരു കാൎയ്യമാണ്. മനുഷ്യഹൃദയത്തിൻെറ കള്ളറകൾ തുറക്കുവാനുള്ള കനകത്താക്കോൽ നമ്മുടെ കയ്യിലില്ലല്ലോ. ഒന്നു തീൎച്ച; സാൾട്ടിൻെറ പുഞ്ചിരിക്ക് ഒരു പുഴക്കുത്തുണ്ടായിരുന്നു. അയാളുടെ വദനത്തിൽ ഒരു കാറിൻതുണ്ടു പാഞ്ഞു കളിച്ചിരുന്നു. അസ്തമയസൂൎയ്യൻ തൻെറ പൊൻകരങ്ങളാൽ പാടിത്തളൎന്ന ഭൂമിയെ സവാത്സല്യം തലോടുമ്പോൾ, സാൾട്ട് തൻെറ ഓമനമകളുടെ കയ്യു പിടിച്ചു ഉദ്യാനത്തിൽ ഉലാത്തുന്നതിനിടയിൽ പെട്ടെന്ന് ആരോ പിടിച്ചുനിറുത്തിയപോലെ ആലോചനാസ്തബ്ധനായി നിന്നുപോകാറുണ്ട്. ഉവ്വ്, അയാളുടെ ഹൃദയത്തിൻെറ അടിത്തറയേയും ഒരു കഠിനവേദന നിത്യവും കാൎന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നുണ്ട്.

നെപ്പോളിയൻചക്രവൎത്തിയ്ക്കു പടയിൽ പരാജയപ്പെടേണ്ടിവന്നതും കാരാധിവാസം അനുഭവിക്കേണ്ടിവന്നതുമെല്ലാം വാസ്തവത്തിൽ സാൾട്ടിൻെറ വികൃതമായ വിശ്വാസവഞ്ചന മൂലമത്രെ. അയാൾ ഉള്ളുകൊണ്ടു ശത്രുപക്ഷത്തെ സഹായിച്ചു; പരിപന്ഥികൾക്കു കടന്നുകൂടുവാൻ പഴുതുണ്ടാക്കിക്കൊടുത്തു. ആ നീചകൃത്യത്തിൻെറ പശ്ചാത്താപമാണ് ഇന്നയാളെ നീററിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നത്. ഒരു ചെറിയ തീപ്പെട്ടിക്കോലു മതി, ഒരു വലിയ കെട്ടിടം അമ്പെ ചാമ്പലാക്കാൻ. അതുപോലെ പശ്ചാത്താപത്തിൻെറ ഒരു പൊരി മതിയല്ലോ ഒരാളുടെ ജീവിതം മുഴുക്കെ തകൎത്തുകളയാൻ.

ആദ്യമാദ്യം ഒരു നേരിയ നിലയിൽ മാത്രം അയാളിൽ അങ്കുരിച്ചുകണ്ട ആ പശ്ചാത്താപം ക്രമേണ വലി

പ്പംവെച്ചുവന്നു. എന്നല്ല, അതു് അയാളെ എടവിടാതെ ഞെക്കിഞെരുക്കുവാൻ തുടങ്ങി. അതു് അയാളുടെ തോലുരിക്കുവാനാരംഭിച്ചു. എന്തൊരു സഹിച്ചുകൂടാത്ത നീറൽ. അസഹ്യമായ ആ നീറൽ വരുമ്പോൾ ആരോടെന്നില്ലാതെ അയാളിങ്ങനെ പറഞ്ഞുപോകാറുണ്ടു്:—"ഈശ്വര എനിക്കു മരിച്ചാൽ മതിയായിരുന്നു."

വർഷക്കാലത്തിലെ ഒരു കറുത്തിരുണ്ട രാത്രി. നേരം അഞ്ചുപത്തുനാഴിക രാച്ചെന്നിരിക്കുന്നു. മഴ കുറേശ്ശെ ചാറുന്നുണ്ടു്. നഭസ്സിൽ ഒരൊററ നക്ഷത്രമെങ്കിലും കാണപ്പെടുന്നില്ല. ദിക്കുകൾ ഒരു കന്യാസ്ത്രീയെപ്പോലെ കറുത്ത മൂടുപടമിട്ടു് നിൽക്കുകയാണു്. ഈ സമയത്തു് സാൾട്ടു് സ്വന്തം മുറിയിൽ വെറും നിലത്തു് മനോരാജ്യത്തിൽ മഗ്നനായിരിക്കുകയാണു്. അച്ഛനെ വിളിച്ചുണത്തുവാൻ ധൈര്യപ്പെടാതെ കുറച്ചകലെ മാറിനിൽക്കുന്ന മകളിലോ, വളരെ നേരമായി ഇരുന്നാറിത്തണുത്ത അത്താഴത്തിലോ അയാളുടെ ശ്രദ്ധ പതിയുന്നില്ല. അയാളുടെ അപ്പോഴത്തെ വികൃതമായ മുഖഭാവം അയാളനുഭവിക്കുന്ന കഷ്ടപ്പാടിനെ കാണിച്ചുതന്നു. ആ പശ്ചാത്താപത്തിൻെറ ഭയങ്കരസ്വരൂപംകണ്ടു്, അയാൾ ഭയവിഹ്വലനാകുന്നുണ്ടെന്നു പതറുന്ന ദൃഷ്ടികൾ പറഞ്ഞിരുന്നു. അതിനിടയിൽ അയാൾ മുഖംകൊണ്ടു് പറയാവതല്ലാത്തൊരു നാട്യം നടിച്ചു. ആ പങ്കിലാത്മാവു്, ആ പശ്ചാത്താപഭരിതൻ ഈശ്വരവിധിയുടെ കയ്പേറിയ കഷായം ഒട്ടുക്കത്തെ ഇറക്കു് കുടിച്ചുതീക്കുകയാണു്.

കുറച്ചുനേരം അയാൾ അങ്ങിനെത്തന്നെ ഇരുന്നു.

കുപ്പായക്കീശയിൽ അഞ്ചാറുതവണ കൈതിരുകി; പൊള്ളിയമാതിരി അത്രയുംതവണ വലിച്ചെടുക്കുകയുംചെയ്തു. എന്നിട്ട്, മകളുടെ മുഖത്തു കുറേനേരം തുറിച്ചുനോക്കി. ചിറ പൊട്ടിയപോലെ ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞുതുടങ്ങി:—"ലൂസി ഞാൻ ഇപ്പോൾത്തന്നെ മരിച്ചേകഴിയൂ. എനിക്ക് ഇനി ജീവിക്കണമെന്നില്ല. അത്രവലിയ ഒരു വേദനയാണ് എനിക്കുള്ളത്. എൻെറ ജീവിതത്തിലെ ഒരു നിഗൂഢസംഗതി ഞാൻ നിന്നിൽനിന്നു മറച്ചുവെച്ചിട്ടുണ്ട്. ഞാൻ നെപ്പോളിയൻചക്രവർത്തിയോട് വലിയൊരു വിശ്വാസവഞ്ചന കാണിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഞാൻ ശത്രുപക്ഷത്തെ സഹായിക്കുകയാലാണ് ചക്രവർത്തിക്കു യുദ്ധത്തിൽ തോല്ക്കേണ്ടിവന്നത്. ഇന്നതിൻെറ തിരിച്ചടി എന്നെ വല്ലാതെ വേദനിപ്പിക്കുന്നു. തെററുചെയ്തവനെ പശ്ചാത്താപത്തിൻെറ നീറലറിയാൻ കഴിയൂ. കുട്ടീ നിനക്കു നന്മവരട്ടെ."

ലൂസിക്കു തടയുവാൻ കഴിയുന്നതിന്നുമുമ്പായി സാൾട്ട് കീശയിൽനിന്നു കൈത്തോക്കെടുത്തു വായിൽ തിരുകുകയും വെടിപൊട്ടിക്കുകയുംചെയ്തു. കാണുവാനരുതാത്ത ഒന്നുരണ്ടു പിടച്ചിലോടുകൂടി സാൾട്ടിൻെറ ജീവൻ അതാ കൂടുവിട്ടു പുറത്തുപോയി.

II

അച്ഛൻെറ അപ്രതീക്ഷിതവും അതിദാരുണവുമായ മരണം ലോലയായ ലൂസിയെ ആകെയൊന്നെടുത്തുമ

റിച്ചു. പാവം, അവൾ സ്തംഭിച്ചുപോയി; തൻെറടംവിട്ട് മലൻുവീണു.

അവൾക്കിനി ആരാണുള്ളത്? ആരുമില്ല. അവൾക്ക്, അവളുടേതായി ഈ ലോകത്തിൽ ഒരാളുമില്ല. അമ്മയെ അവൾ കണ്ടിട്ടില്ല. സഹോദരനോ സഹോദരിയോ അവൾക്കുണ്ടായിരുന്നതേയില്ല. ആകെയുണ്ടായിരുന്നതു് ഒരച്ഛനായിരുന്നു. ആ അച്ഛൻമിതാ അവളെയുപേക്ഷിച്ചു പൊയ്ക്കളഞ്ഞു. എനി എന്തൊന്നാണ് ഒത്തുചേരേണ്ടതു് അവളെയിട്ടു കഷ്ടപ്പെടുത്തുവാൻ.

വളരെനേരം കഴിഞ്ഞതിനുശേഷം ലൂസി എഴുന്നേററിരുന്നു തേങ്ങിത്തേങ്ങി കരയുവാൻതുടങ്ങി. അവളുടെ കണ്ണുനീർ തുടച്ചു സാന്ത്വനപ്പെടുത്തുവാൻ ഒരാളുമുണ്ടായിരുന്നില്ല. അവളുടെ കണ്ണുകൾ കരഞ്ഞുകരഞ്ഞ് കലങ്ങിമറിഞ്ഞു; കണ്ണുനീർവീണ് കവിൾത്തടം കലുഷിതമായി.

അവൾ അവിടെ കത്തുന്ന മെഴുകുതിരിവിളക്കിൽ കേവലം ഉദ്ദേശരഹിതയായി കുറെനേരം ദൃഷ്ടികളുറപ്പിച്ചു. എന്നിട്ടു നെടുതായൊന്നു നിശ്വസിച്ചു. പലതും പററിയതും പതറിയതുമായ ഹൃദയംകൊണ്ട് പലതും മാറിമാറി വിചാരിച്ചു. ഒന്നിനും ഒരു എത്തും പിടിയും കിട്ടിയില്ല. ഭാവിജീവിതത്തെപ്പററി പിന്നെയും പിന്നെയും ആലോചിച്ചുനോക്കി. കേവലം ഇരുണ്ട് നിശ്ശൂന്യമായ ഒരു ഭാവിയാണ് അവൾ മുന്നിൽകണ്ടതു്.

അച്ഛൻെറ ജീവനെ കവൎന്നെടുത്ത പൈശാചികയുദ്ധത്തിലേക്ക് അവളുടെ ശ്രദ്ധ പതിഞ്ഞു. അവൾ

രുണ്ടുകൊണ്ടു തന്റെ ജീവനേയും ഒടുക്കുവാൻ ഉറച്ചു. അച്ഛന്റെ കുഴഞ്ഞു വീണ കയ്യിൽനിന്നു തോക്കു വലിച്ചെടുത്തു സശ്രദ്ധം അതു നിറയ്ക്കുകയും ഒന്നു രണ്ടു തവണ തോക്കു വായിലേക്കു തിരുകുകയും ചെയ്തു. പക്ഷെ, എന്തോ മറന്നപോലെ അവൾ തോക്കു പുറത്തേയ്ക്കുതന്നെ വലിച്ചെടുത്തു. അപ്പൊഴയ്ക്കു്, എന്തോ ഗാഢമായി ഓൎമ്മിക്കുന്നതുപോലെ അവളുടെ വിരിനെററിയിൽ ചെറിയ ഒരു ചുളിവു കയറിക്കണ്ടു. അവൾ ആ പൈശാചികായുധം താഴെവെച്ചു് ഒന്നു നിവൎന്നിരുന്നു. അവളുടെ കലങ്ങിയ കണ്ണുകളിൽ ഒരു കാന്തിപൂരം കാണായി. മങ്ങിയ കപോലത്തിൽ ഒരു ചുകപ്പുവൎണ്ണം ചെന്നുചേൎന്നു. തളൎന്ന തനുലതികയിൽ ഒരു ചൈതന്യം പാഞ്ഞു കണ്ടു. അവൾ ആകെയൊന്നുമാറി.

ഏതു ദൃഢനിശ്ചയവും നിരാശതയിൽനിന്നാണു് ഉടലെടുക്കാറുള്ളതു്. ആ സമയത്തേക്കു ലൂസിയും ഒരു ദൃഢചിത്തയായിത്തീൎന്നു. അച്ഛന്റെ മൃതശരീരത്തിന്റെ മുമ്പിൽ അവൾ ഭക്തിപൂൎവ്വം മുട്ടുകുത്തി; ഇങ്ങിനെ സത്യംചെയ്തു:—“പൂജ്യനായ പിതാവേ. അവിടുത്തെ പോരായ്മകളെ ഈയുള്ളവളുടെ എളിയജീവൻ പരിഹരിയ്ക്കും. അവിടുത്തെ ദുശ്ചരിതത്തെ ഈയുള്ളവളുടെ ചുടുരക്തംകൊണ്ടു വെട്ടിത്തിരുത്തും. അവിടുത്തെ തെററിനു് ഈയുള്ളവൾ പ്രായശ്ചിത്തം ചെയ്യും.”

III

എത്ര വലിയ മനുഷ്യശക്തിയും മുട്ടുകുത്തി വീഴുന്ന ചില സന്ദൎഭവിശേഷങ്ങളുണ്ടു്; ഏതുതരം കൈയ്യൂക്കും

കഴിഞ്ഞുപോകുന്ന ചില സമയഭേദങ്ങളുണ്ട്! നിസ്തുലപ്രഭാവനായ നെപ്പോളിയൻചക്രവർത്തിക്കുകൂടി, ഒരു സാധാരണതടവുമുറിയിൽ പാർക്കേണ്ടിവന്നു.

അഭിവൃദ്ധിയിലാണ് അദ്ധ്വാനം! ക്ഷീണിക്കൽ അധഃപതനത്തിലും! നെപ്പോളിയൻ നന്നെ അധഃപതിച്ചു. കലശലായി ക്ഷീണിച്ചു. ആ അധഃപതനഗർത്തത്തിൽനിന്നു പിടിച്ചുകയറുവാൻ പല ചിന്താതന്ത്രങ്ങളും നോക്കി. പക്ഷെ, അതെല്ലാം പൊട്ടിപ്പോയതല്ലാതെ ഒന്നെങ്കിലും നീണ്ടുകിട്ടിയില്ല.

അന്ന് ഇരുട്ടായിട്ട നേരം കുറച്ചായി. നെപ്പോളിയൻ ആ തടവുമുറിയിൽ കൂട്ടിലകപ്പെട്ട ഒരു സിംഹത്തെപ്പോലെ, ആലോചനാമഗ്നനായി തല കീഴ്പോട്ടു തൂക്കിയിട്ടുകൊണ്ട് അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടും നടക്കുകയാണ്.

ജയിലിൽ അത്താഴത്തിന്നുള്ള സമയമറിയിക്കുന്ന മണിയൊച്ച മുഴക്കിക്കഴിഞ്ഞു. ഒരുയുവാവായ ഭൃത്യൻ പതിവുപോലെ നെപ്പോളിയന് അത്താഴവും താങ്ങിഎടുത്തുകൊണ്ട് അകത്തേയ്ക്ക് കടന്നുവന്നു. നെപ്പോളിയനെ സാദരം വന്ദിച്ചു; അത്താഴം താഴെവെച്ച്, അയാൾ ആ മങ്ങിക്കത്തുന്ന വിളക്ക് ഒന്നു തെളിയിച്ചു.

അന്നു നെപ്പോളിയന്നുള്ള അത്താഴവിഭവങ്ങളുടെ കൂട്ടത്തിൽ ഒരു കടലാസ്സിൻതുണ്ടും കാണപ്പെട്ടു. അത്താഴത്തിനുശേഷം, ചക്രവർത്തി ആ വെളിച്ചത്തിൽ ആ കടലാസ്സിൻതുണ്ടു വായിച്ചു. അതിന്നുശേഷം ആ യുവഭൃത്യ

ൻെറ മുഖം ഒന്നു സൂക്ഷിച്ചു പരിശോധിച്ചു. അപ്പോൾ ചക്രവത്തിയുടെ മുഖം ഒരാഹ്ലാദപുഞ്ചിരികൊണ്ട് പൂവ്വാധികം ആകഷകമായിത്തീൎന്നു. ആ കടലാസ്സിൻകഷണം മുസ്സ്യൂ മാസ്സിനായുടെ ഒരു കുറിപ്പായിരുന്നു. മാസ്സിനാ ചക്രവത്തിയുടെകീഴിൽ വളരെക്കാലം പ്രശസ്തമാംവണ്ണം സൈന്യനായകത്വം വഹിച്ചു ഒരഭിമാന്യപുരുഷനാണ്. ആ കുറിപ്പിലെ രണ്ടു വരികൾ ഇങ്ങിനെ പകൎത്താം:—

"ഈ യുവാവിനെ എത്രവേണമെങ്കിലും വിശ്വസിക്കാം. മററന്നാൾ ഈയാളുടെക്കൂടെ അവിടുന്നു പുറത്തുവരണം. അടിയൻ പുറത്തു കാത്തുനിൽക്കുന്നുണ്ടാവും."

സ്വന്തം മാസ്സിന.

കത്ത് രണ്ടാമതും വായിച്ചുതീൎന്നപ്പോൾ ചക്രവത്തി സമ്മതഭാവത്തിൽ യുവാവിനെ ഒന്നു നോക്കി. അയാൾ ചക്രവത്തിയെ തലകുനിച്ചു വന്ദിച്ചു പുറത്തേയ്ക്കുപോയി. നെപ്പോളിയന് മോചനംനൽകുന്ന സുജാതമായ ആ രജനിയും വന്നുചേൎന്നു; നേരം നട്ടപ്പാതിരയാവാറായി. ഉത്തിഷ്ഠമാനന്മാരായ ഉമ്മറംകാവല്ക്കാരെല്ലാം ഉറങ്ങിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഒരിടത്തും ഒച്ചയില്ല; അനക്കമില്ല. ഡോനാൾഡിനെ സഹായിക്കാൻ അവിടുത്തെ സ്ഥാവരപ്രപഞ്ചംതന്നെ സജ്ജമായിരിക്കുന്നു.

ഡോനാൾഡ് മഹൽകൃത്യംചെയ്യാൻ ഒരുങ്ങിക്കഴിഞ്ഞു. മനുഷ്യൻ വളൎന്നുവളൎന്ന് ഈശ്വരനായിത്തീരാറുണ്ട്. ഡോനാൾഡ് ആ സമയത്തേയ്ക്കു തികച്ചും ഈശ്വരനായിരിക്കുന്നു. അയാൾ നേരെ ചെന്ന് ചക്രവത്തി കിടക്കുന്ന മുറിയുടെ വാതിൽ തുറന്ന്, ചക്രവത്തി

യെ അഭിവാദ്യംചെയ്തു. ചക്രവർത്തി ഒരു പുഞ്ചിരി അയാൾക്ക സമ്മാനംകൊടുത്തു. ഒട്ടും താമസിയാതെ ചക്രവർത്തി പുറത്തേയ്ക്കു പോകുവാനൊരുങ്ങി എഴുന്നേററുകഴിഞ്ഞു. ഡോനാൾഡ് ഒന്നും മിണ്ടാതെ മുമ്പെ, ചക്രവർത്തി നിശ്ശബ്ദനായി അയാളുടെ പിമ്പെ, ഇങ്ങിനെ അഞ്ചുമിനിട്ടിനുള്ളിൽ രണ്ടുപേരും തടവുമുറിവിട്ടു പുറത്തായി. ഡോനാൾഡിൻെറ ഉടലാകെ കോരിത്തരിച്ചു; കണ്ണുകളിൽ സന്തോഷാശ്രുപൊഴിഞ്ഞു. അയാൾ അത്യാഹ്ലാദത്താൽ ഉന്മത്തനെപ്പോലെ കാണപ്പെട്ടു.

രണ്ടാളും പുറത്തേയ്ക്കുകടക്കാനുള്ള എടനാഴിയിലോളം എത്തി. അപ്പോൾ അടുത്ത മുറിയിൽനിന്നു മേലധികാരി ചോദിച്ചു:—"ആരാണതു്?"

ഡോനാൾഡ് തോക്കുകൊണ്ടു മറുപടി പറഞ്ഞു. രണ്ടാമതു് വെടിവെയ്ക്കുവാൻ കഴിയുന്നതിന്നുമുമ്പു മേലധികാരി പുറത്തുചാടി ഡോനാൾഡിൻെറ നെഞ്ഞിൽ കഠാരി പിടിയോളം ആഴ്ത്തിക്കഴിഞ്ഞു. രണ്ടാളും നിലംപതിച്ചു. ജയിലധികാരി മരിച്ചു; ഡോനാൾഡ് മരിക്കാറായി.

നെപ്പോളിയൻ ഓടിവന്നപ്പോഴയ്ക്കും ഇത്രയും സംഭവിച്ചുകഴിഞ്ഞു. ഡോനാൾഡിന്നു ചക്രവർത്തിയോടു് ഇത്രയും പറയുവാൻകഴിഞ്ഞു:—"ഇവൾ മൊസ്യൂ സാൾട്ടിൻെറ പാവപ്പെട്ട മകളാണു്. അച്ഛൻെറ അപരാധംകൊണ്ടാണു് അവിടേയ്ക്കു് ഈ ദുർയ്യോഗം അനുഭവിയ്ക്കേണ്ടിവന്നതു്. അതിന്നു് എന്നെ മാപ്പുതന്നു് അനുഗ്രഹിയ്ക്കു."

അവളുടെ ഇളംചുണ്ടുകൾ എന്നെന്നേയ്ക്കുമായി അനങ്ങാതായി.

നെപ്പോളിയൻചക്രവത്തി വിമുക്തനായി. പക്ഷെ, അദ്ദേഹത്തിന്നു് ആ സംഭവത്തിൻെറ ഓമ്മയിൽനിന്നു വിമുക്തനാകാൻകഴിഞ്ഞില്ലത്രെ!

വിധവയുടെ വിധി

"പാർതീ ഇനി എത്ര നാഴിക പോണം?"

"ഇനീം മ്ണി പോണം മാളാത്രന്നെ."

"നീം ശ്ശി നടക്കണോ നോക്ക്?"

"ഒരു കാതം വഴീണ്ട് നി."

"എനിയ്ക്കു നടക്കാൻ നന്നെ പ്രയാസം തോന്നുണു. മനസ്സിനും സുഖല്യ."

"എന്താ വ്ട്ടത്തെ മനസ്സിന് ഒരു ചോല്ല്യായ?"

"എന്താന്ന് പറാൻവയ്യ, പാർതീ. സുഖല്യ. ഇന്ന് രാവിലെ ഉണ്ണുമ്പോൾ കരിക്കട്ട കടിച്ചു. കരിക്കട്ട കടിയ്ക്കുണതു് ചീത്താത്രെ!"

"അതൊന്നും സാരല്യ മാളാത്രന്നെ. വ്ട്ടന്ന് സമാധാനിച്ച് നടക്ക്ാ."

"അദ്ദേഹത്തിൻെറ ദണ്ണം എങ്ങിനെയിരിയ്ക്കുണു ആവൊ?"

ഇതിലധികമൊന്നും സാധുവായ സാവിത്രിയ്ക്കു സംസാരിയ്ക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. അവളുടെ ഹൃദയം നിറയെ

വേദനയായിരുന്നു. അവളുടെ കമനീയങ്ങളായ കണ്ണുക ളിൽനിന്നു കുറെ വെൺമുത്തുകൾ മൃദുകപോലങ്ങളില്പൂ ടെ ഉരുണ്ടു നിലത്തുവീണു. സാവിത്രിയുടെ കരുണമയ മായ കരച്ചിൽ വഴിയില്പൂടെ നടന്നു പോകുന്ന പല സ്ത്രീ കളുടേയും ഹൃദയത്തെ അലിയിച്ചു. പല സ്ത്രീകളും എ ന്തിനാണ് കരയുന്നതെന്നു സോൽക്കണ്ഠം ചോദിച്ചു. ഇതു കണ്ടിട്ടു സാവിത്രിയോടു കരയാതിരിക്കാൻ തുണ ക്കാരത്തിയായ പാർവ്വതിക്കു് അപേക്ഷിക്കേണ്ടിവന്നു. ഈ സമയത്തു് അവർ സ്വഗൃഹത്തിലെത്തി. അപ്പോൾ സൂ ര്യൻ അസ്തമിക്കാറായിരിക്കുന്നു.

II

"അമ്മേ,—വല്ലാതെ—ദാഹിക്കുണു—കുറച്ചു വെ ള്ളം തരൂ."

വാസുദേവൻ കിടക്കയിൽ കിടന്നുരുളാൻ തുടങ്ങി. അയാളുടെ എല്ലാ അവയവങ്ങൾക്കും കഠിനമായ വേദ ന തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. അയാൾക്കു വല്ലാതെ ദാഹിക്കുന്നു ണ്ട്. പക്ഷെ, വെള്ളം കൊടുക്കരുതെന്നാണു വൈദ്യ ൻെറ വിധി. അതിനാൽ, അമ്മ വാസുദേവനു വെള്ളം കൊടുത്തില്ല. അമ്മ വാസുദേവൻെറ അടുത്തു ചെന്നിരു ന്നു് അയാളുടെ നെററിമേൽ പതുക്കെ തലോടിത്തുട ങ്ങി. വാസുദേവൻ പെട്ടെന്നു് ഒരു അരോഗനെപ്പോലെ എഴുന്നേററിരുന്നു ചോദിച്ചു, "ആര്, സാവിത്രിയൊ?"

"അല്ല, വാസേവാ, ഇതു ഞാനാണ്—നിൻെറ അ മ്മ. വേദനയ്ക്കു് ഭേദണ്ട്ല്യേ, വാസേവാ?"

"ഇല്ല്യമ്മെ," വാസുദേവൻ ഒരു ക്ഷീണിച്ച സ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു, "ഞാനിനി മരിയ്ക്കേള്ളു."

ഇതുകേട്ടപ്പോൾ അയാളുടെ അച്ഛന്റെ—വടശ്ശേരി അച്ഛന്റെ—വാൎദ്ധക്യജീൎണ്ണങ്ങളായ കണ്ണുകളിൽ വെള്ളം നിറഞ്ഞു. അമ്മ പൊട്ടിക്കരയുവാൻ തുടങ്ങി. മാതാപിതാക്കന്മാരുടെ ഈ വ്യസനഭാവം കണ്ടു വാസുദേവൻ കിടയ്ക്കയിൽ കമിഴ്ന്നു കിടന്നു. അപ്പോൾ ആരുടേയൊ ഒരു കാൽപ്പെരുമാററം വാതുക്കൽ കേട്ടതായി തോന്നി. "ആരാവിടെ?" വാസുദേവന്റെ അച്ഛൻ ചോദിച്ചു; "പൃതാങ്ങലാ?"

"അല്ല്യ, ഇതു ഞാനാണ്." സാവിത്രി സവിനയം മറുപടി പറഞ്ഞു.

"ആര്, ഇട്ടിത്താത്ര്യാ, ഇങ്ങ്ട് വരന്നോളു." സാവിത്രി അറയിലേയ്ക്കു കടന്നു. അവർ അറയിലേയ്ക്കു കടന്നപ്പോൾ ഒരു ഭയങ്കരശബ്ദം കേട്ടു. സാവിത്രി ഭയപ്പെട്ടു. അവളുടെ ഹൃദയവേദന ഇരട്ടിച്ചു. അപ്പോഴും അവളുടെ കണ്ണിൽ നിന്നു കണ്ണീരൊലിച്ചിരുന്നു. പക്ഷെ, അതു മററാരും കാണുകയുണ്ടായില്ല്യ.

സാവിത്രി എന്ന ശബ്ദം കേട്ടപ്പോൾ വാസുദേവൻ കിടയ്ക്കയിൽ എഴുന്നേററിരുന്നു. അയാൾ കരഞ്ഞുംകൊണ്ടു ചോദിച്ചു, "എവിടെയാണ് എന്റെ സാവിത്രി? ഞാൻ അവളെ വിവാഹം ചെയ്തു, അവൾക്കു സൎവ്വനാശം വരുത്തി."

സാവിത്രി നിസ്സഹായയായി അവിടെ ഒരു മൂക്കിലിരുന്നു കരയുകയാണ്. അവൾക്കു പതിനാറുവയസ്സേ

പ്രായമായിട്ടുള്ളു. അവൾ ലജ്ജാശീലയും സാധുപ്രകൃതിയുമായ ഒരു പെൺകുട്ടിയാണ്. അവൾ വാസുദേവൻെറ വാക്കുകേട്ടു പൊട്ടിക്കരഞ്ഞു. തൻെറ ഭർത്താവു ചരമശയ്യയിലാണ് കിടക്കുന്നതെന്ന് അവൾക്കറിയാം. അദ്ദേഹത്തിൻെറ അടുത്തു ചെന്നിരുന്നു ശുശ്രൂഷചെയ്യാൻ അവളുടെ ഹൃദയം കിടന്നു വെമ്പുന്നുണ്ട്. പക്ഷെ, അവളുടെ ശ്വശ്രൂ അവിടെയുള്ളതുകൊണ്ട് അവൾക്കതിന്നു ധൈര്യം വന്നില്ല. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ, അവളുടെ ശ്വശ്രൂ ഇങ്ങിനെ പറയാറുള്ളതിനെ അവൾക്കു മറക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞിരുന്നില്ല! "നാണല്യാത്ത ഒരു ചേട്ട; ആരുണ്ടെങ്കിലും വാസേവനുമായി വിശേഷം പറഞ്ഞും കൊണ്ടിരിയ്ക്കാൻ ഒരു മടില്ല. ങനൊന്നിനെ, വ്വിടെ കൊണ്ടുവന്നുലൊ."

സാവിത്രി അറയിൽക്കടന്നു കുറച്ചു കഴിഞ്ഞപ്പോൾ, അമ്മയും അച്ഛനും പുറത്തേയ്ക്കുപോയി.

വാസുദേവൻെറ കണ്ണുകളിൽ അന്തിമാശ്രുക്കൾ പൊടിഞ്ഞിരുന്നു. അയാൾ സാവിത്രിയെ കണ്ടപ്പോൾ തൻെറ കണ്ണുനീരിനെ പിടിച്ചുനിർത്തി. സാവിത്രി സഗൽഗദം ചോദിച്ചു, "ഇപ്പൊ എങ്ങിനെയിരിയ്ക്കുന്നു?"

"ഇല്ല, സാവിത്രീ, ഞാനിനി അധികനേരം ജീവിച്ചിരിയ്ക്കുമെന്നു തോന്നുന്നില്ല. ഏറെ താമസിയാതെ ഞാൻ മരിയ്ക്കുമെന്നതു തീർച്ചയാണ്. അതിൽ ഞാൻ വ്യസനിയ്ക്കുന്നില്ല. പക്ഷെ, സ......"

അടിയിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ട ഒരു ശ്വാസഗതി അയാളുടെ സംസാരത്തെ തടഞ്ഞു. അതോടൊപ്പം വല്ലാ

ത്ത ഒരസഹ്യ വേദനയുടെ നീലച്ഛായ അയാളുടെ മുഖ ത്തു വ്യാപിച്ചു. അയാൾ ശേഷിപ്പുള്ള എല്ലാ ശക്തിക ളേയുമെടുത്തു് എല്ലാ വേദനകളേയും പിടിച്ചമത്തി, തു ടന്നു: "എന്തായാലും എനിയ്ക്കു ഭാഗ്യമുണ്ടു്. മരിയ്ക്കും മുമ്പു സാവിത്രിയെ കാണാൻ സാധിച്ചല്ലൊ. മരിയ്ക്കുന്നതിന്നു മുമ്പു് എനിയ്ക്കു സാവിത്രിയോടു ചിലതു പറയാനുണ്ടു്."

വാസുദേവന്റെ സംസാരം സാവിത്രിയുടെ കണ്ണു നീരിന്നു് ഒഴുക്കുകൂട്ടി. അവൾ അടക്കി നിത്തിയിരുന്ന അണക്കെട്ടുകളെല്ലാം പൊട്ടിയൊഴുകി. അവൾ തേങ്ങി കരഞ്ഞുതുടങ്ങി. "അവിടുന്നില്ലാതെ ഞാനെങ്ങിനെ ജീ വിച്ചിരിയ്ക്കും?" അവൾ എങ്ങിനെയൊ പറഞ്ഞൊപ്പിച്ചു.

അയാളുടെ വററിപ്പോയ കണ്ണും വല്ലാതെ ഇടറി ത്തുടങ്ങി. അവയ്ക്കു ദയനീയമായ ഒരു ചിലമ്പിച്ച ബാ ധിച്ചു. "ഞാൻ മരിച്ചാൽ,—" അയാൾ ചുണ്ടുകൾ കൂ ട്ടി—"നീ മറെറാരു യുവാവിനെ,—" അയാൾ വീണ്ടും ചുണ്ടുകൾ കൂട്ടി—"വിവാഹം ചെയ്യോളൂ."

അയാളുടെ മുറിയപ്പെട്ട വാക്കുകളിലും മുറുകപ്പെട്ട ചുണ്ടുകളിലും ഒരു തരം വേവിയ്ക്കുന്ന വേദനയും നിരാശ മായ നിശ്ചയദാർഢ്യവും കാണപ്പെട്ടു.

"എന്താ പറേണതു്?" അവൾ പറഞ്ഞു, "ഇല്ല, ഇല്ല ഞാൻ ഒരിയ്ക്കലും ചെയ്യില്ല."

"നീ ഒരു പച്ചപ്പാവമാണു് സാവിത്രി, നിണക്കറി ഞ്ഞുകൂട, ജീവിതത്തിലെ വമ്പിച്ച വൈഷമ്യങ്ങൾ."

"ഇല്ല, എനിയ്ക്കതിനേപ്പററിയൊന്നും അറിഞ്ഞുകൂ ട. എന്നാലും, ഞാൻ മറെറാരാളെ വിവാഹം ചെയ്യില്ല."

ഒരു നിബിഡമായ നിശ്ശബ്ദത ആ മുറിയിലെങ്ങും വ്യാപിച്ചു. ക്രമത്തിൽ ക്രമത്തിൽ വാസുദേവൻെറ ശ്വാസംവലി മുറുകിത്തുടങ്ങി. ഇടവിടാതെകണ്ടുള്ള എക്കിട്ടം കാരണം അയാൾക്കു യാതൊന്നും സംസാരിയ്ക്കാൻ വയ്യാതായിക്കഴിഞ്ഞു. എങ്കിലും, അയാൾ കഠിനമായി ഞെരുങ്ങിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു: "സാവിത്രി, ഭാഗ്യമില്ലാത്ത ഞാൻ നിന്നെ വിവാഹംചെയ്തു നിൻെറ എല്ലാ മധുരസുഖങ്ങളേയും തട്ടിമറിച്ചു കളഞ്ഞു. എൻെറ സാവിത്രീ, ഞാൻ പറയുന്നതുപോലെ ചെയ്യു. എൻെറ ആത്മാവിന്നു നിർവൃതി തരു. നിനക്കു നല്ലത്—" ആ വാചകം മുഴമിയ്ക്കപ്പെട്ടില്ല, അതിന്നു മുമ്പ് ആ കുഴഞ്ഞ നാവ് അനങ്ങാതായി. ആ വരണ്ട ചുണ്ടുകൾ കരിഞ്ഞു കഴിഞ്ഞു. ആ പക്ഷി എന്നെന്നേയ്ക്കുമായി കൂടുവിട്ട് എങ്ങോട്ടോ പറന്നുപോയി. ആ ഒഴിഞ്ഞ കൂടുമാത്രമുണ്ട് അവിടെ കിടക്കുന്നു.

III

പ്രസ്തുത സംഭവത്തിന്നുശേഷം, കാലത്തിൻെറ ചില്ലകളിൽനിന്ന് അനവധി ഇലകളും പൂക്കളും കായ്കളും വാടിക്കൊഴിഞ്ഞു കഴിഞ്ഞിരിയ്ക്കുന്നു. ഇതിന്നിടയിൽ, പല കാട്ടുചെടികൾക്കും പൂന്തളിർപ്പുടവകൾ സമ്മാനിച്ചു കൊണ്ടു വസന്തം കടന്നുപോയി. എന്നാൽ, സാധുവായ സാവിത്രിയുടെ ജീവിതത്തിലാകട്ടെ, ഒരു വസന്തവും വഴിതെററിയിട്ടെങ്കിലും വന്നുകയറുകയുണ്ടായില്ല. അവളുടെ ജീവിതം വളരാതെ, തളിക്കാതെ, പൂക്കാതെ, മുഴുക്കെ മുരടിച്ചു. എന്നല്ല, ആ മുദുവല്ലരി ഭർത്തൃമരണദുഃഖ

ത്തിൻെറ തീക്ഷ്ണമായ ഇടിത്തീയേററ് അമ്പെ ചാമ്പലായിക്കഴിഞ്ഞിരിയ്ക്കുന്നു. ചുരുക്കത്തിൽ, അവഠം ഇന്ന് ചെറുപ്പക്കാരിയായ ഒരു വിധവയായിത്തീൻറിരിയ്ക്കുന്നു. ആഢ്യമ്യഭംഗിയെ ഉണ്ടാക്കുന്ന എല്ലാ അലങ്കാരവിശേഷങ്ങളേയും അവഠം ഉപേക്ഷിച്ചു. ഒരു വെളുത്ത വസ്ത്രം മാത്രമുടക്കം. അത് അവളുടെ നവയൌവ്വനത്തെയാകെ വിളപ്പിച്ചുവൊ എന്നു തോന്നും. അവളുടെ മുഖത്തു പ്രസാദച്ഛായ തീരെ കാണാറില്ല. അവളുടെ ചുണ്ടുകഠം മന്ദഹാസങ്ങളെ മറന്നുകഴിഞ്ഞിരിയ്ക്കുന്നു. ആകപ്പാടെ അവഠം നന്നെ ചടച്ചു വിളത്തു പരവശയായിരിയ്ക്കുന്നു. എങ്കിലും, അവളുടെ നൈസൎഗ്ഗികമായ സൌഭാഗ്യത്തിന്നു യാതൊരു വാട്ടവും തട്ടിയിട്ടില്ല. ഏതു കടുത്ത വെയിലത്തും വാടിപ്പോകാത്ത ഒരു വാടാമല്ലികതന്നെയാണല്ലൊ നിസൎഗ്ഗസൌഭാഗ്യം!

മധുവും മണവും തുളുമ്പി മലക്കെ വിരിഞ്ഞുനിന്ന ഈ കാട്ടുപൂവിൻെറ ഏകാന്തജീവിതത്തിന്നുള്ള അല്ലാന സൌഭാഗ്യം വല്ല മത്തഭൃംഗത്തേയും ലഹരി പിടിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടൊ? അതിൻെറ ഇതളുകഠംക്കിടയിൽനിന്ന് ഇടറിപ്പുറപ്പെടുന്ന മൎമ്മഭേദകമായ മൎമ്മരം വല്ല പൂംപാററയുടേയും ചെറുഹൃദയത്തിൽ ചെന്നു മാറെറാലിക്കൊണ്ടു നേൎത്തടങ്ങിയിട്ടുണ്ടൊ? ഉണ്ട്. കാമിയ്ക്കാത്തതൊ കാമിയ്ക്കപ്പെടാത്തതൊ ആയ ഒരു നവയൌവനവും വിടൎന്നുകണ്ടിട്ടില്ല. സാവിത്രിയുടെ ദയനീയസ്ഥിതി ഒരാളെ വല്ലാതെ ആകൎഷിച്ചു കളഞ്ഞു—മററാരേയുമല്ല, ഡോക്ടർ പുതിനപ്പിള്ളിയെ.

ഡോക്ടർ പുതിനപ്പിള്ളിയേപ്പററി ഞങ്ങൾക്ക് അധികമൊന്നും പറയാനില്ല. ഏതാണ്ട കറുത്തു ചെല്ലിച്ച ദേഹം, പുഞ്ചിരികൊണ്ട പ്രസന്നമായ മുഖം, പതുക്കെ ധാരാളമായി സംസാരിക്കുന്നമട്ട് — ഇങ്ങിനെയായിരുന്നു അയാൾ. അയാൾ വാസുദേവൻെറ ഒരുററ ചങ്ങാതിയായിരുന്നു. അയാളെ വാസുദേവൻെറ ഇല്ലത്തു പലപ്പോഴും കാണാം. വാസുദേവൻെറ അച്ഛനമ്മമാൎക്കും അയാൾ വാസുദേവനെപ്പോലെയായിരുന്നു.

വാസുദേവൻ ജീവിച്ചിരുന്നകാലത്തു പുതിനപ്പിള്ളിക്കു സാവിത്രിയെ അധികമൊന്നും കാണ്മാൻ അവസരമുണ്ടായിട്ടില്ല. എന്നാൽ, ഇയ്യിടെയായി അയാൾക്ക സാവിത്രിയെ ധാരാളമായി കാണ്മാൻ സാധിച്ചുതുടങ്ങി. അവളുടെ കഷ്ടപ്പാടും കമനീയതയും പുതിനപ്പിള്ളിയെ വിചാരതരംഗിതനാക്കിത്തീൎത്തു: “ഈ പുതിയ താരുണ്യം, ആരും കാണാതെ, ആൎക്കും വേണ്ടാതെ ഇങ്ങിനെ പൂമണംപൊഴിച്ചു നശിക്കുകയാണെങ്കിൽ അതു വല്ലാത്ത കഷ്ടമാണ്. ഈ മനോഹാരിത ഇങ്ങിനെ മണ്ണിലിട്ട നശിപ്പിക്കുന്നതു് എന്തൊരു നഷ്ടമാണ്. ഈ മാധുൎയ്യം ഇങ്ങിനെ ഈച്ചയ്ക്കും ഉറുമ്പിന്നും തിന്നൊടുക്കാനായി ഇട്ടുകൊടുക്കാമൊ? പാടില്ല. അതിന്നു വഴി വേഗം നോക്കണം.”

നാൾ ചെല്ലുംതോറും സാവിത്രിയെപ്പററിയുള്ള വിചാരങ്ങളാൽ പുതിനപ്പിള്ളിയുടെ തലച്ചോറു വിങ്ങിവഴിഞ്ഞു. അനുകമ്പയായി അങ്കുരിച്ചതു പതുക്കെപ്പതുക്കെ അനുരാഗമായി മാറി. അനുരാഗത്തിൻെറ പൊൻ

ചിറകുവെച്ച അയാളുടെ മനോരാജ്യം സാവിത്രിയുടെ ചുററുപാടും, ഒരു പൂവിന്നുചുററും ഒരു പൂമ്പാററയെപ്പോലെ പാറിപ്പറന്നുതുടങ്ങി. അയാറം സാവിത്രിയിൽ മുഴുക്കെ മുങ്ങിക്കഴിഞ്ഞിരിയ്ക്കുന്നു. അയാറംക്കിപ്പോറം ഒരൊററ വിചാരമേയുള്ളു: 'സാവിത്രിയെ വിവാഹംചെയ്യണം.' നല്ല വിചാരം! സദാചാരവാദിയായ സമുദായം ചോദിയ്ക്കും, 'വിധവയിൽ അനുരാഗമൊ? ശുദ്ധമെ കാമഭ്രാന്ത്!, വിഷയാസക്തി അതിന്നുള്ള കൃത്രിമമായ ആഡംബരത്തിൻെറ പൊന്നുടുപ്പിട്ടു വരുമ്പോറം സമുദായം അതിനെ അനുരാഗമെന്നു വിളിയ്ക്കുന്നു. അതിൻെറ വാസ്തവമായ നഗ്നതയുടെ കീറക്കുപ്പായമിട്ടു വരുമ്പോളാകട്ടെ, അതിനെ കാമഭ്രാന്തെന്നു വിളിയ്ക്കുന്നു. സത്യത്തിൻെറമേൽ വിധി കല്പിയ്ക്കുമ്പോറം, സമുദായത്തിന്ന് അതിൻേറതായ എല്ലാ ഏകച്ഛത്രാധിപത്യങ്ങളുമുണ്ട്. അവയ്ക്കു അപ്പീലില്ല.

സാവിത്രിയുടെ ജീവിതം തുലോം വ്യസനകരമാണ്. അവറം ശ്വശ്രുവിനെ പണ്ടും—വാസുദേവൻ ജീവിച്ചിരുന്നകാലത്തും—ഇഷ്ടപ്പെട്ടിരുന്നില്ല. അവറം ഭർത്തൃഗൃഹത്തിൽ വന്നമുതൽക്കുതന്നെ അവളുടെ ശ്വശ്രു പരുഷമായിട്ടാണ് പെരുമാറിയിരുന്നതു്. അവർ സ്വതവെതന്നെ ഒരു കടിലശീലയും ശുണ്ഠിക്കാരിയുമാണ്. തന്മൂലം അവരെ സാവിത്രി ഉള്ളുകൊണ്ടു വെറുത്തിരുന്നു. എന്നാൽ, അവറം തൻെറ ഉള്ളിലുള്ള വെറുപ്പിനെ ഒരിയ്ക്കലും പുറത്തു കാണിച്ചിട്ടില്ല. വാസുദേവൻ മരിച്ചതോടുകൂടി ശ്വശ്രുവിൻെറ ശകാരത്തിന്ന് ഒന്നുകൂടി ജീവൻവെച്ചിരിക്കുന്നു.

കുപിതയായ അമ്മയുടെ ചുട്ട ശകാരങ്ങളാൽ 'കനലാട്ടം' കഴിച്ചുകൊണ്ടല്ലാതെ ഒരൊററ ഉഷസ്സും സാവിത്രിയുടെ മുമ്പിൽ വന്നുപോവാറില്ല. എന്നല്ല, അവളുടെ മുറിപ്പെട്ട ഹൃദയത്തിൽ അമ്മയുടെ ഇത്തരം വാക്കുകഠം ഉല്പ്പുതേച്ചിരുന്നു: "എൻെറ കുട്ടനെ കൊന്ന പിശാചേ്!" ഇതിൻെറ നീററൽകൊണ്ടു താനറിയാതെ അവഠം കരഞ്ഞുപോകാറുണ്ട്. പക്ഷെ, അവളുടെ കരച്ചിൽ ഒരു ചെവിയും കേട്ടിരുന്നില്ല—ഈശ്വരന്നു മാത്രം ചെവിക്കൊള്ളാവുന്ന കരച്ചിലുകഠം!

ഈ വ്യസനകരങ്ങളായ സന്ദർഭങ്ങളിൽ അവക്കു തൻെറ ഭത്താവിൻെറ അന്തിമവചനത്തെപ്പററി ഓമ്മവരാറുണ്ട്: "നീ മറെറാരു യുവാവിനെ വിവാഹംചെയ്തോളൂ." ഇതു വിചാരിയ്ക്കാനല്ലാതെ മറെറാന്നിന്നും അവഠംക്കു ധൈര്യമുണ്ടായില്ല. വിധവാവിവാഹത്തെപ്പററി സമുദായത്തിന്നും തൻെറ ഭത്താവിൻെറ മാതാപിതാക്കഠംക്കുമുള്ള അഭിപ്രായമെന്തെന്ന് അവഠംക്കു നല്ലപോലെ അറിയാം. അവഠം ഒരു യുവാവിനെ വീണ്ടും വിവാഹം ചെയ്യുയാണെങ്കിൽ, സമുദായം ക്ഷോഭിയ്ക്കും, കോപിയ്ക്കും. ധമ്മശാസ്ത്രം ശാസിയ്ക്കും, വിധി കല്പിയ്ക്കും. വൈദികൻ വടിയെടുക്കും, ശിക്ഷിയ്ക്കും. അവഠംക്കു ശകാരം കേഠംക്കേണ്ടിവരും; അവമാനം സഹിയ്ക്കേണ്ടിവരും. ബന്ധുക്കഠം അവളെ ബഹിഷ്ക്കരിയ്ക്കും. അങ്ങേയററം ഈപടി പുറത്തിറങ്ങുകകൂടി വേണ്ടിവന്നേയ്ക്കും. ഈ വിചാരങ്ങഠം അവളുടെ വിവാഹാലോചനയെ മുടക്കിയിരുന്നു. സമുദായത്തിൻെറ ശാസനയെ വകവയ്ക്കാതെ അതിൻെറ അനീതിക

ളോടു മല്ലിട്ടു ജീവിയ്ക്കാനുള്ള ധൈര്യം സരളഹൃദയായ സാവിത്രിയ്ക്കുണ്ടായിരുന്നില്ല. യൌവ്വനം വിവാഹസംബന്ധികളായ മധുരസ്മരണകളെ അവളുടെ ഹൃദയത്തിന്നു മുമ്പിൽ കാഴ്ചവെയ്ക്കുമ്പോൾ, ഈ വാചകം വന്നു അവയെ പെട്ടെന്നു തട്ടിക്കളഞ്ഞിരുന്നു: "ഇല്ല, ഞാൻ മററൊരാളേയും വിവാഹംചെയ്യില്ല." ഭർത്താവും യൌവനവും അവളോടു പറയുന്നു: "വീണ്ടും വിവാഹംചെയ്തോളൂ." യാഥാസ്ഥിതികത്വവും, ഭീരുത്വവും ഭർത്താവിനോട് താൻ ഒടുവിൽപ്പറഞ്ഞ വാക്കും അവളുടെ ചെവി പൊത്തിക്കളയുന്നു. അവൾക്കെന്താണ് ചെയ്യേണ്ടതെന്നു വിവരമില്ലാതായി. വിചാരങ്ങളുടെ വേലിയേററത്തിൻെറ അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടുമുള്ള ഈ തിരയടിയിൽ അവൾക്കു നിലകിട്ടാതായി. ഏതെങ്കിലുമൊന്നിനെ ഉറപ്പിച്ചുപിടിച്ചേ കഴിയൂ എന്നുവന്നു, അവൾക്ക്. ഒടുവിൽ അവൾ ഇങ്ങിനെ തീരുമാനിച്ചു:—"എന്തുവന്നാലും, അദ്ദേഹത്തോടു പറഞ്ഞതിന്നെതിരായി ഞാനൊന്നും പ്രവർത്തിയ്ക്കില്ല."

ഇത്തരം മനോരാജ്യങ്ങൾ അവളിൽ അങ്കുരിയ്ക്കാറുള്ളത് അധികവും രാത്രിയിലാണ്. പകലെ ഒരു നിമിഷവും വീട്ടുജോലികളിൽനിന്ന് അവൾക്ക് വിടുതികിട്ടാറില്ല. രാത്രിയിൽ വീട്ടുജോലിയെല്ലാം കഴിഞ്ഞു സ്വന്തം മുറിയിൽ ചെന്നുകിടന്ന് അവൾ സ്വച്ഛന്ദം മനോരാജ്യം വിചാരിയ്ക്കും. മഞ്ഞുള്ള രാത്രിയും, മങ്ങിയനിലാവും, തണുത്തകാററും, തനിച്ചായ വിജനതയും സുന്ദരങ്ങളായ സങ്കല്പങ്ങളിലേയ്ക്ക് അവളുടെ വിചാരങ്ങൾ ഉല്ലാ

സസഞ്ചാരം ചെയ്യിയ്ക്കാറുണ്ട്. ആയവസരങ്ങളിൽ അവൾ എത്രനേരമാണ് ഇങ്ങിനെ മനോരാജ്യങ്ങളിൽ ആണ്ടു മുങ്ങിക്കിടക്കുക എന്നില്ല. ചിലപ്പോൾ അവളുടെ സങ്കല്പമയമായ സ്വപ്നകാവ്യത്തിന്നു ശുക്രനക്ഷത്രത്തിന്റെ ഉദയമായിരിയ്ക്കും പൂർണ്ണവിരാമമിടുക!

ഒരു ദിവസം രാത്രി പലതരം മനോരാജ്യങ്ങളാൽ അവൾക്ക് ഉറങ്ങുവാൻ കുറച്ചധികംനേരം വൈകിപ്പോയി. തന്മൂലം, പിറന്നാൾ ഉണർന്നെഴുന്നേറ്റതു പതിവിലധികം വൈകിയിട്ടാണ്. ഉണർന്നെഴുന്നേറ്റ ഉടനെ അവൾ പരിഭ്രമിച്ചു താഴത്തു വന്നു. അപ്പോൾ അമ്മ അടുക്കളപ്പണി ചെയ്യുകയായിരുന്നു. അവൾ വേഗം കുളിച്ചുവന്ന് അമ്മയെ സഹായിയ്ക്കാൻ ചെന്നു. അമ്മ ശുണ്ഠിയെടുത്തു: "കടന്നു പോയ്ക്കോളോണ്ടു; ഞാൻ കഴിച്ചോളാം പോരാത്ത്യാക്കെ. മാച്ച്ര്യം പുറത്തു പോയിരിയ്ക്കാം; ഞെനൊന്നിനെ കൊണ്ട് വന്നിവിടെ കുടിവെച്ചലൊ. ജന്തു."

"അമ്മെ," സാവിത്രി സവിനയം പറഞ്ഞു, "ഇന്നലെ രാത്രി ഉറക്കം വന്നപ്പോ നേരം ശ്ശി്യായി. അതോണ്ടാണ് ഉണരാൻ വൈകിയതു്. ഇനി ഒരിയ്ക്കലും ഇങ്ങിനെ വരില്ല. ഇക്കുറി എനിയ്ക്കു മാപ്പുതരു."

"എന്തു തരു? കാപ്പു തരു? ഉവ്വ്,വ്വ് നിണക്കു കാപ്പു തരാൻ ദേവേന്ദ്രൻ എഴുന്നള്ളുന്നുണ്ട്. മിണ്ടാണ്ടെ പൊക്കൊ. അതാണ് നല്ലതു്. എനിയ്ക്കു ദേഷ്യം വന്നുതുടങ്ങി. വല്ല പോത്തിം എടുക്കാറുണ്ടൊ? വേണ്ട, എല്ലാം ഞാൻ തന്നെ ചെയ്തോളാം; നിക്കണ്ട; വേഷം കെട്ടി മാച്ച്ര്യം

പുറത്തു പോയി ഇതന്നോളോണ്ടു. ഓ, ഞനെണ്ടൊ ഒരു വ്യശി. വേഷംകെട്ടി ആരെയാ കാത്തിരിയ്ക്കുണ്?"

കോപംകൊണ്ടു ആകെ തീപ്പിടിച്ച അമ്മയുടെ വായിൽനിന്നു വീണ ഈ തീക്കട്ടകൾ സാവിത്രിയുടെ ഹൃദയത്തെ വെണ്ണീറാക്കി. അവൾ പൊട്ടിക്കരഞ്ഞുകൊണ്ടു് അമ്മയുടെ കാക്കൽ വീണു. "എന്താ, അമ്മേങ്ങിനെ പറേണ്? ഞാനെന്തു് വേഷാ കെട്ടാറുള്ളത്? ഞാൻ ഒരു പൊട്ടുംകൂടി തൊടാറില്ല. ഈ ശീലമാത്രെ ഉടുക്കാറുള്ളു. അമ്മ പറയുകയാണെങ്കിൽ അതും വേണ്ടെന്നു വെയ്ക്കാം. എന്നാലും, ഇങ്ങിനെയുള്ള അപവാദം എനിയ്ക്കു സഹിയ്ക്കാൻ വയ്യ."

സാവിത്രിയുടെ അനുതാപാർഹങ്ങളായ ഈ അപേക്ഷാവചനങ്ങൾ അമ്മയുടെ അനുകമ്പയേയല്ല, അമർഷത്തെയാണ് തോണ്ടിയതു്. അമ്മ തൻെറ കയ്യിലുണ്ടായിരുന്ന ചട്ടകംകൊണ്ടു സാവിത്രിയുടെ തലയ്ക്കു ഒരു തല്ലു കൊടുത്തു. "അയ്യോ," അവൾ അറിയാതെ നിലവിളിച്ചുപോയി തല്ലു്, അമ്മ വിചാരിച്ചതിലധികം ശക്തിയിൽച്ചെന്നുകൊണ്ടു. ചോര ധാരധാരയായി ഒഴുകിത്തുടങ്ങി. ഉടുത്തിരുന്ന വെള്ളശ്ശീല മുഴുവൻ ചോരയിൽ മുക്കിപ്പിഴിഞ്ഞു. ഇതു കണ്ടപ്പോൾ അമ്മയ്ക്കു പരിഭ്രമമായി. ചോര നിർത്താൻ പലതും ചെയ്തുനോക്കി. എല്ലാം വെറുതെയായി. വടശ്ശേരിയച്ഛനെ വിളിച്ചു; അദ്ദേഹം വന്നു: "എന്തേ, ഇട്ടിത്താത്രിയുടെ തലയിൽ?"

"അതോ," അമ്മ ഇങ്ങിനെ ഉത്തരം പറഞ്ഞു:

"ഇട്ടിത്താത്രി മോളിൽനിന്നു പാത്രങ്ങളും കൊണ്ടുവരേ ന്നു. കോണീടെ ഒത്ത മുകളിൽനിന്ന് ചോട്ടിലേയ്ക്ക് ഒരു വീഴ്ച! തല പൊട്ടി ചോരയൊലിയ്ക്കുന്നു; ചോര നി ക്കുന്നില്ല."

വൃദ്ധതയുടെ ശുദ്ധതയ്ക്കു മുമ്പിൽ നുണ കൈപ്പിഴ യ്ക്കുവേണ്ടി കള്ളസ്സാക്ഷി പറയുന്നു!

വടശ്ശേരിയച്ഛൻ ഡോക്ടർ പുതിനപ്പിള്ളിയ്ക്കു ആ ളെ അയച്ചു. വടശ്ശേരിയിൽനിന്ന് ആളു എത്തേണ്ട താമസം, അയാൾ അവിടെ പറന്നെത്തി.

"പുതിനപ്പിള്ളീ, ഇട്ടിത്താത്രി കോണിമ്മേൽനി ന്നു വീണ് തല വല്ലാണ്ടെ പൊട്ടിരിയ്ക്കണു. ചോര എന്തു ചെയ്തിട്ടും നിക്കിണില്ല."

അയാൾ സാവിത്രിയുടെ തലയിലുള്ള മുറി പരി ശോധിച്ചു. ആഴത്തിലുള്ള ഒരു മുറിയായിരുന്നു അത്. മുറി നല്ലവണ്ണം കഴുകി വെടുപ്പാക്കി മരുന്നുവെച്ചു കെട്ടി. അതോടുകൂടി ചോര വന്നിരുന്നതു നിന്നു. സാവിത്രിയ്ക്കു തല്ക്കാലം അല്പം സുഖം തോന്നി. വൈകുന്നേരമായപ്പോ ഴയ്ക്കും അവൾക്കു കുറേശ്ശ പനിയ്ക്കുന്നുണ്ടെന്നു തോന്നിത്തു ടങ്ങി. ഡോക്ടർ പുതിനപ്പിള്ളി അവിടെത്തന്നെയുണ്ടാ യിരുന്നു. വടശ്ശേരിയച്ഛന് പരിഭ്രമമായി. "ഇട്ടിത്താത്രി യ്ക്കു കുറേശ്ശ പനിയ്ക്കുന്നുണ്ടല്ലോ പുതിനപ്പിള്ളീ, എ ന്താത്?"

"സാരല്ല്യാ."

പുതിനപ്പിള്ളി രണ്ടാഴ്ചയായിട്ടു പുറമെയുള്ള കേസ്സു കൾക്കൊന്നും പോകാറില്ല. എപ്പോഴും സാവിത്രിയുടെ

ശുശ്രൂഷതന്നെയാണ് അയാളുടെ ജോലി. നാലഞ്ചു ദിവസം അവൾക്കു നല്ലവണ്ണം പനിച്ചു. മുറി പഴുത്തു. എന്നാൽ, ഇപ്പോഴാകട്ടെ, അവളുടെ പനിയും മുറിയും മുഴുക്കെ ഭേദപ്പെട്ടുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

ഒരു ദിവസം ഉച്ചയ്ക്കു പുതിനപ്പിള്ളി വടശ്ശേരിയിൽ കയറിച്ചെന്നു; സാവിത്രിയുടെ മുറി നിശ്ശേഷം ഉണങ്ങിയില്ലേ എന്നു നോക്കാനെന്ന വ്യാജത്തിൽ. അന്ന് വടശ്ശേരിയച്ഛനും അമ്മയും അവിടെയുണ്ടായിരുന്നില്ല. പുതിനപ്പിള്ളി സാവിത്രിയുടെ മുറി പരിശോധിച്ചു, ഇനി പേടിക്കാനൊന്നുമില്ലെന്ന് അവളെ സമാധാനിപ്പിച്ചു. അതിന്നുശേഷം പുതിനപ്പിള്ളി തൻെറ ഹൃദയത്തിൽ ചുരുട്ടിവെച്ചിരുന്ന അഭിലാഷത്തെ സാവിത്രിയുടെ മുമ്പിൽ നിവർത്തിക്കാണിച്ചു; "സാവിത്രീ," അയാൾ മധുരസ്വരത്തിൽ മന്ദമായിപ്പറഞ്ഞു, 'ഭവതി മനോഹരമായ യൌവനത്തിൽ വിരിഞ്ഞുവരുന്ന ഒരു പൂവ്വാണ്. ഭവതിയുടെ ഈ പുതുമയും പൂന്തേനും ആർക്കും വേണ്ടാതെ കളയുന്നതെന്തിനാണ്? സാവിത്രിക്കു സമ്മതമാണെങ്കിൽ—"

നമ്രമുഖിയായി നിന്നതല്ലാതെ ഇതിന്നു യാതൊരു മറുപടിയും സാവിത്രി പറഞ്ഞില്ല.

അയാൾ ധൃതികൂട്ടി, "എന്താണ് സാവിത്രിയൊന്നും മിണ്ടാത്തത്?"

"എന്താണ് മിണ്ടേണ്ടതെന്ന് എനിക്കു രൂപമില്ല." സാവിത്രി സസംഭ്രമം മറുപടി പറഞ്ഞു.

"എന്താ, ശുപാൎശ്യാണ്ടിരിയ്ക്കാൻ?"

"എന്റെ തലയിലെ മുറിയെല്ലാം ചികിത്സിച്ചു ഭേദപ്പെടുത്തിതന്നതിൽ നന്നെ സന്തോഷമുണ്ട്. പക്ഷെ, അവിടുത്തെ ആവശ്യം നിറവേററാൻ നിവൃത്തിയില്ല."

"എന്തുകൊണ്ടു നിവൃത്തിയില്ല?"

"ഞാൻ വിവാഹം ചെയ്യാൻ ഇച്ഛിയ്ക്കുന്നില്ല."

"ഇച്ഛിയ്ക്കുന്നില്ലാ?"

"ഇല്ല, ഞാൻ അദ്ദേഹത്തോട് ഏററുപറഞ്ഞിട്ടുണ്ട് ആരേയും വിവാഹം ചെയ്യുകയില്ലെന്ന്."

"അങ്ങിനെ ഒന്നു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടെന്നുവെച്ച് മഹനീയമായ മനുഷ്യജീവിതത്തെ വ്യൎത്ഥമാക്കുകയോ? ശുദ്ധമേ ഭ്രാന്ത്!"

"ഭ്രാന്തായിരിയ്ക്കാം. പക്ഷെ, ഞാനതിനെ സ്വീകരിച്ചിരിയ്ക്കുന്നു."

"നീ, തീരെ ബുദ്ധിയില്ലാത്ത ഒരു പച്ചപ്പാവമായതുകൊണ്ടാണിങ്ങിനെ സംസാരിയ്ക്കുന്നത്. നിണക്കു ജീവിതത്തെപ്പററി ഒന്നുമറിഞ്ഞുകൂട."

"അവിടുന്നു പറയുന്നതെല്ലാം വാസ്തവമായിരിയ്ക്കാം. എന്നാലും, ഞാൻ വിവാഹം ചെയ്യാൻ വിചാരിയ്ക്കുന്നില്ല. അവിടുന്നിനി ഇതിനെപ്പററി എന്നോടൊന്നും പറയാതിരുന്നാൽക്കൊള്ളാം."

സാവിത്രിയുടെ ഈ വാക്ക് പുതിനപ്പിള്ളിയുടെ സമ്മോഹനമായ സങ്കല്പസൌധത്തെ അമ്പെ ചാമ്പലാ

ക്കിയ തീക്കൊള്ളിയായി. അയാൾക്കു ശുണ്ഠിയും വ്യസനവും നൈരാശ്യവും വന്നു.

മറെറാരുദിവസം വടശ്ശേരിയച്ഛൻ അറയിൽക്കിടക്കുകയായിരുന്നു. പുതിനപ്പിള്ളി പെട്ടെന്നങ്ങോട്ടു കടന്നുചെന്നു ചോദിച്ചു:—"വടശ്ശേരീ, വടശ്ശേരി എനിയ്ക്കു ഒരു കാൎയ്യം ചെയ്തുതരണം."

"എന്താണതു പുതിനപ്പിള്ളി?"

"സാവിത്രിയെ—അവൾക്കതു സമ്മതമാണ്."

ഇതു കേട്ടപ്പോൾ, ശാന്തനും ദാന്തനുമായ വടശ്ശേരിയച്ഛൻ ഭയങ്കരസ്വരൂപിയായി. അദ്ദേഹത്തിൻെറ കണ്ണുകളിൽനിന്നു ദേഷ്യത്തിൻെറ ചെന്തീപ്പൊരികൾ ചിതറിത്തുടങ്ങി. അടക്കാൻവയ്യാത്ത അമഷ്ത്താൽ അദ്ദേഹം വിറച്ചുതുള്ളിത്തുടങ്ങി. ഈ ഭാവഭേദം കണ്ടു പുതിനപ്പിള്ളി ചുവടൊഴിച്ചു. വടശ്ശേരിയച്ഛൻ അടക്കാൻ വയ്യാത്ത അമഷത്താൽ സാവിത്രിയോടിങ്ങിനെ അലറി: "ഇപ്പൊപ്പോണം പടിപുറത്ത്. ങ്ങ്നത്തോരക്ക് പാക്കാനുള്ള സ്ഥലല്ല ഇത്. ഉം, പോവ്വോണ്ടു പുറത്ത്; അശ്രീകരം!"

സാവിത്രി അവിടെയിരുന്നു കരഞ്ഞുതുടങ്ങി. അവൾ ലജ്ജയുടേയും വ്യസനത്തിൻേറയും ചുഴികളിലേയ്ക്കു ചുഴി. അവളുടെ കൊച്ചുജീവിതം അപമാനത്താലും ദുഃഖത്താലും ദുസ്തരമായിക്കഴിഞ്ഞു. പുതിനപ്പിള്ളി തന്നെ ഇങ്ങിനെ വഞ്ചിയ്ക്കുമെന്നു് അവൾ തെല്ലും കാത്തില്ല. അവൾ ഇനി എന്തു ചെയ്യണം? എങ്ങോട്ടു പോകണം?

അവളുടെ ചെറിയ തലയോട്ടിന്നുള്ളിൽ വലിയ കൊടുംകാററടിയ്ക്കാൻ തുടങ്ങി. അവൾ ഇനി ഈ കുടുംബത്തിൽ എങ്ങിനെ ജീവിയ്ക്കും? അമ്മയുടെ മുഖത്തുനോക്കാൻ അവൾക്ക ധൈര്യമില്ല. അതുപോലെതന്നെ അച്ഛൻെറയും. നേരം പുലന്നാൽ ആളുകൾ അവളെ തുറിച്ചുനോക്കുകയും പരിഹസിയ്ക്കുകയും ചെയ്യും. ഈശ്വരാ എന്താണിനി വേണ്ടതു്? അഗാധതയിലേയ്ക്കാണ്ടുപോവുകയോ, അപാരതയിലേയ്ക്കു പറന്നുപോവുകയോ? രണ്ടിലൊന്നു കൂടിയേ കഴിയൂ. ഭൂമിയിൽ ജീവിച്ചിരിയ്ക്കുവാനുള്ള ധൈര്യം, എന്തിന്ന് അഹന്തപോലും തനിയ്ക്കില്ലെന്നു് അവൾക്കു ബോധപ്പെട്ടുകഴിഞ്ഞു.

* * * *

നേരം നട്ടപ്പാതിര. എമ്പാടും നിബിഡമായ നിശാന്ധകാരം. ലോകം ശ്മശാനോചിതമായ ഒരു നിശ്ശബ്ദതയുടെ മടിയിൽ നിർവ്വാധം കിടന്നുറങ്ങുന്നു. വൃക്ഷങ്ങളിൽ ഇലകളുടെ അനക്കമോ പക്ഷികളുടെ ശബ്ദമോ എങ്ങും കേൾക്കാനില്ല. ആകാശത്തിലെ മിക്ക നക്ഷത്രങ്ങളും കെട്ടുകഴിഞ്ഞിരിയ്ക്കുന്നു. ഒന്നു രണ്ടു നക്ഷത്രങ്ങൾ മാത്രം ഭൂമിയിലേയ്ക്കു് ഉററുനോക്കുന്നുണ്ടു്. ഈ ഭയരനിശ്ശബ്ദതയ്ക്കിടയിൽ ഭാരതപ്പുഴ, പൈശാചികമായി പല്ലിളിച്ചുകാട്ടിയും ഭയങ്കരമായി നാവു നീട്ടിയും കരയെ കടിച്ചുനിന്നു കിടന്നു അലറുന്നുണ്ടു്.

ഈ സമയത്തു സാവിത്രി ഒരു ഭ്രാന്തത്തിയെപ്പോലെ കുടുംബത്തിൽനിന്നു പുറത്തിറങ്ങി. അവൾ എങ്ങോ

ട്ടാണ് പോകുന്നത്? അവൾ പുഴയുടെ വക്കത്തെത്തി. അവൾ എന്താണ് ചെയ്യാൻ പോകുന്നതു്? അവൾ പുഴയുടെ ജലപ്രവാഹത്തിലേയ്ക്കു് എടുത്തു ചാടി. അതേ, സാധുവായ സാവിത്രി മരണത്തിൻെറ ആഴൽപ്രവാഹത്തിലേയ്ക്കു മുതലക്കുളപ്പുകുത്തി. നാകത്തിൻെറ വക്ഷസ്സിൽ നിന്നു് ഒരു സുന്ദരതാരം മുറിഞ്ഞുവീണു.

കുരിരുട്ടിൽ

ഭാഗീരഥിയും സുകുമാരനും തമ്മിൽ ദമ്പതികളായിട്ടു് നാലുകൊല്ലം കഴിഞ്ഞു. ഉവ്വു്, അത്രയും കാലമായി അവർ ദാമ്പത്യത്തിൻെറ കുളിർമാധുര്യം നുകന്നു പോരാൻ തുടങ്ങിയിട്ടു്.

ഭാവമധുരയായ ഭാഗീരഥി ഒരു മികച്ച സമ്പന്നനായ പ്രഭാകരനുണ്ണിയുടെ മകളാണ്. ഉണ്ണിയ്ക്കു് ഇങ്ങിനെ ഒരൊററ മകൾ മാത്രമേയുള്ളു. അതുകാരണം അവളുടെ സുകുമാരമായ കൌമാരം പിതൃവാത്സല്യത്തിൻെറ പൂന്തണലിൽ പുലന്നുപോന്നു. പതിമൂന്നു വയസ്സുവരെ അവളെ സ്കൂളിൽ പറഞ്ഞയച്ചു പഠിപ്പിച്ചിരുന്നു. അവൾ മുതിന്നുവരാൻ തുടങ്ങിയതോടുകൂടി,

യൌവ്വനത്തിന്റെ തുവലുകൾ മുളച്ചുവരാൻ തുടങ്ങിയ തോടുകൂടി അവളുടെ സ്കൂൾ പഠിപ്പു വേണ്ടെന്നുവെച്ചു. പക്ഷെ, ഭാഗീരഥിയ്ക്കു പിന്നേയും പഠിയ്ക്കണമെന്നുണ്ടായിരുന്നു. അവൾ അച്ഛനോടു ശാഠ്യം പിടിച്ചു:—"എനിയ്ക്കു ഇനിയും പഠിയ്ക്കണം, അച്ഛാ."

"പഠിയ്ക്കാം; ഇനി സ്കൂളിൽപ്പോയി നീ പഠിയ്ക്കണ്ട. ഇവിടെ ഒരാളെ താമസിപ്പിച്ചു പഠിപ്പിയ്ക്കാം."

"ന്നാ, ഒരാളെ അച്ഛൻ താമസിപ്പിയ്ക്കു. എനിയ്ക്കു് പഠിയ്ക്കാണ്ടെ കഴിയില്ല."

"താമസിപ്പിയ്ക്കാം; സൌകര്യത്തിൽ ഒരു നല്ലാളെ കിട്ടട്ടേ."

ഈ സന്ദർഭത്തിലാണു്, ദാരിദ്ര്യം മൂലം നിത്യജീവിതത്തിന്നുകൂടി നിവൃത്തിയില്ലാതെ സുകുമാരൻ ഭാഗീരഥിയുടെ വീട്ടിൽ വന്നുചേൎന്നതു്. സുകുമാരൻ കാഴ്ചയിൽ ദരിദ്രനെങ്കിലും കുലീനനായ ഒരു സുഭഗയുവാവായിരുന്നു. അയാളുടെ സവിനയമായ പെരുമാററവും സസ്മിതമായ സംഭാഷണവും ആരേയും ആകൎഷിയ്ക്കത്തക്കതാണു്. പ്രഭാകരനുണ്ണിയ്ക്കു സുകുമാരനെ നന്നെ പിടിച്ചു. സുകുമാരന്റെ വൎത്തമാനങ്ങളെല്ലാം അദ്ദേഹം ചോദിച്ചറിഞ്ഞു. കഴിച്ചലിന്നു് തീരെ വകയില്ലാത്ത ഒരാളാണെന്നും, ബി. എ. പാസ്സായിട്ടുണ്ടെങ്കിലും, ഉദ്യോഗം കിട്ടാതെ ഉഴന്നുനടക്കുകയാണെന്നുമുള്ള സുകുമാരന്റെ ദയനീയസ്ഥിതി ഉണ്ണിയുടെ ഉള്ളിൽത്തട്ടി. അദ്ദേഹം സുകുമാരനെ ഭാഗീരഥിയുടെ ഒരു ട്യൂഷൻമാസ്റ്ററായി നിയമിച്ചു. ഭാഗീരഥി സുകുമാരന്റെ ശിഷ്യത്തിയായി.

ക്രമേണ അവർ മനസ്സിണങ്ങി അന്യോന്യം അടുത്തു പെരുമാറുവാൻ തുടങ്ങി; അതോടുകൂടി അവരിൽ ഭാവസുഭഗങ്ങളായ മധുരമനോഭാവങ്ങൾ അങ്കുരിയ്ക്കാനും. എന്തിനേറെ, വെളുത്ത ആ ഗുരുശിഷ്യസ്നേഹത്തിൽ ഒരു നേരിയ ചുകപ്പുനിറം കലൎന്നതായിക്കണ്ടു. ആ മുഗ്ദ്ധമനോഭാവത്തെ അവർ ആദ്യത്തിൽ തുടയ്ക്കാനും മായ്ക്കാനും നോക്കി. എന്നാൽ, താരുണ്യത്തിൻെറ ചേതോഹരങ്ങളായ ആ ചിത്രപ്പണികൾ തുടയ്ക്കുംതോറും തെളിഞ്ഞുവന്നതേയുള്ളു; മായ്ക്കുംതോറും മിന്നിത്തിളങ്ങിയതേയുള്ളു.

ഒരു ദിവസം സന്ധ്യയിൽ ഭാഗീരഥിയും സുകുമാരനും തൊടിയിൽ പന്തലിച്ചു തളിൎത്തുനില്ക്കുന്ന ഒരു ഒട്ടുമാവിൻചുവട്ടിൽ സല്ലപിച്ചുനില്ക്കുകയായിരുന്നു. വികാരവിക്ഷോഭംകൊണ്ടു വാടിത്തളൎന്ന ഭാഗീരഥി സുകുമാരൻെറ കുളിർകൈകളിലേയ്ക്കു കുഴഞ്ഞുവീണു; വിരിമാൎത്തട്ടിലേയ്ക്കു ചാഞ്ഞു. അവർ പരിതഃസ്ഥിതിയെല്ലാം മറന്ന് ആനന്ദമൂർച്ഛയിൽ ആമഗ്നരായി.

ഈ അപകടംപിടിച്ച സമയത്താണ്, ഭാഗീരഥിയുടെ അമ്മ അവളേയും അന്വേഷിച്ചുകൊണ്ട് അവിടെ വന്നെത്തിയത്. അവർ അവരെ കണ്ടു. പക്ഷേ, ഒന്നും മിണ്ടാതെ മടങ്ങിപ്പോകയാണുണ്ടായത്.

ആ സംഭവം ഭാഗീരഥിയുടെ അച്ഛനമ്മമാരെ അതിശംകൊള്ളിച്ചു. സുകുമാരനെ അവിടെനിന്നും ആട്ടിപ്പായിയ്ക്കുമെന്ന ഘട്ടത്തിലോളം അവരുടെ അമർഷം ആ

ളിക്കത്തി. ഭാഗീരഥി സംഭ്രമത്തിലായി. ഒടുവിൽ അ വഠം തീരുമാനിച്ചു: 'അദ്ദേഹത്തിൻെറ പിന്നാലെ ഞാ നും പോവും.'

ചില ഏററുമുട്ടലുകഠം ഏതു ദുബ്ബലഹൃദയത്തിന്നും ധൈയ്യം കൊടുക്കുന്നു. ഭാഗീരഥിക്കു് ഒരു ധൈയ്യം തോ ന്നി. അവഠം അച്ഛനമ്മമാരുടെ മുമ്പിൽ തൻെറ ഉത്സു കഹൃദയം മലൎത്തിവെച്ചു; അവരോടു തൻെറ അഭിലാ ഷം തുറന്നുപറഞ്ഞു.

പുത്രിയുടെ അസുഖം ഒരിക്കലും ഓക്കാൻ ആളല്ലാ ത്ത ആ വൃദ്ധദമ്പതികഠം മനമല്ലാ മനസ്സോടുകൂടി ഭാ ഗീരഥിയെ സുകുമാരന്നു വിവാഹം ചെയ്തുകൊടുത്തു. അ ങ്ങിനെ അദ്ധ്യാപകൻ അവളുടെ ആത്മവല്ലഭനായി.

കുറച്ചുനാഠംക്കുള്ളിൽ അവക്കു് ഒരോമനമകളുണ്ടാ യി. അവരുടെ ജീവിതം പൂവ്വാധികം ആഹ്ലാദമയമായി.

II

മനുഷ്യൻ സുഖത്തിൻെറ അങ്ങേ അതിരുവരമ്പി ലെത്തിയാൽ പിന്നീടു വെയ്ക്കുന്ന ഓരോ കാൽവെപ്പും ദുഃ ഖത്തിലേയ്ക്കായി. ഭാഗീരഥിയുടെ വിവാഹം കഴിഞ്ഞു രണ്ടു കൊല്ലം കഴിയുന്നതിന്നുമുമ്പു് അവളുടെ പ്രിയപി താവു് പരലോകം പൂകി. പിന്നീടു് ഒരു മാസത്തിനകം മനസ്വിനിയായ മാതാവും മരിച്ചുപോയി. മാതാപിതാ ക്കളുടെ മരണം ഭാഗീരഥിയെ ഭഗ്നാശയയാക്കി. അതുവ രെ അച്ഛനമ്മമാരൊന്നിച്ചു ജീവിച്ചുപോന്ന അവഠംക്കു് അവരുടെ അസാന്നിദ്ധ്യത്തിൽ ജീവിതം ഇരുണ്ടതായി

ത്തോന്നി. ഭാവിജീവിതത്തെപ്പററി ഓത്തപ്പോൾ അവളു ടെ തല വിങ്ങി; ഹൃദയം വിണ്ടുനീറി. എന്നാൽ, പ്രിയ തമൻെറ നിബിഡപ്രേമമാണു് ആ തലച്ചോറിനെ തെ ല്ലെങ്കിലും വീശി തണുപ്പിച്ചിരുന്നതു്; മകളുടെ മധുര ഹാസമാണു് ആ ഹൃദയത്തിൽ മരുന്നു പുരട്ടിയിരുന്നതു്.

വൈകുന്നേരം ഏതാണ്ടു് അഞ്ചുമണി കഴിഞ്ഞാൽ സായന്തനസഞ്ചാരത്തിന്നിറങ്ങുകയെന്നതു സുകുമാരൻെറ മുടക്കംവരാത്ത ഒരു പതിവാണു്. ആ സമയം വന്നാൽ പ്പിന്നെ അതിൽക്കവിഞ്ഞ ഒരു ബദ്ധപ്പാടയാൾക്കില്ല. യാതൊന്നിന്നും അയാളുടെ സായന്തനസഞ്ചാരത്തെ മുടക്കാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. അയാളെ ആളുകൾ ഇങ്ങിനെ കളിയാക്കാറുണ്ടു്. "താക്കോൽ കൊടുക്കാത്ത നാഴിക മണി."

സൂര്യൻ അസ്തമിയ്ക്കാറായി. സുകുമാരൻ ദിനാന്തസ ഞ്ചാരം കഴിഞ്ഞു് വീട്ടിലേയ്ക്കു മടങ്ങുകയാണു്. സന്ധ്യയു ടെ പരമാകൎഷകമായ സൌന്ദൎയ്യത്തിൽ നിലീനനായി ഉലാത്തിക്കൊണ്ടിരിയ്ക്കുമ്പോൾ, അയാളുടെ കണ്ണുകൾ അകാരണമായി വഴിവക്കിലുള്ള ഒരു വരാന്തയിലൂടെ കാണപ്പെട്ട ഒരു യുവതീമുഖത്തിൽ ചെന്നുവീണു. അയാ ളുടെ ഉൽഭ്രാന്തങ്ങളായ കണ്ണുകൾ അവളുടെ നെളിനോ ട്ടങ്ങളോടു കൂട്ടിമുട്ടി. പെട്ടെന്നു് രണ്ടാളും മുഖംതിരിച്ചു. സുകുമാരൻ ആകെ ഒന്നു വിയൎത്തു. അയാൾക്കു വല്ലാത്ത ഒരു വികാരാവേഗം തോന്നി. പതിവുപോലെ വീട്ടിലേ യ്ക്കു മടങ്ങി.

എന്നാൽ, ആ രൂപമാധുരിയുടെ മിന്നലാട്ടം അയാളുടെ ഹൃദയാകാശത്തിൽ കളിവീശിക്കൊണ്ടിരുന്നു. പിറേറദിവസവും ആ വഴിക്കുതന്നെ വെക്കാൻ അയാൾക്കു സങ്കോചസമ്മിശ്രമായ ഒരു കൌതുകം തോന്നി. അധർമ്മഭീരുത അതു ഭംഗിയല്ലെന്നു വിലക്കി; സ്വപത്നിപ്രണയം അതു ചെയ്യരുതെന്നു് ഉപദേശിച്ചു. എന്നിട്ടും അയാൾ പോയതു് ആ വഴിക്കുതന്നെയാണു്.

ആ മാളികയോടടുത്തപ്പോൾ അയാളുടെ നാഡീസ്പന്ദനത്തിന്നു ഗതിവേഗം കൂടി; ഉൾക്കടൽ തിരയടിച്ചു. ആ ജനാലച്ചുവട്ടിലെത്തിയപ്പോഴുണ്ടു്, തലേന്നാൾ കണ്ട അഴകോലുന്ന അത്ഭുതസൃഷ്ടി അവിടെത്തന്നെ നില്ക്കുന്നു. അന്നും അവർ അന്യോന്യം നോക്കിക്കണ്ടു. എന്നല്ല, അങ്ങിനെ ഒരു നിമിഷനേരം നില്ക്കുകയും ചെയ്തു. ചുരുക്കത്തിൽ സുകുമാരന്റെ ആ വഴിക്കുള്ള പോക്കും അവരുടെ അന്യോന്യമുള്ള നോക്കും ഒരു പതിവായിത്തീർന്നു.

ഒരു ദിവസം സുകുമാരന്നു് ആ വീട്ടിലേയ്ക്കൊന്നു കയറിയാലെന്താ എന്നു തോന്നി. തന്നിലിത്ര പ്രണയമുള്ള അവളെക്കുറിച്ചു് ഒന്നും അന്വേഷിക്കാതേയും അറിയാതേയും അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടും കടന്നുപോകുന്നതു് ഒരപമര്യാദയാണെന്നു മാത്രമല്ല, ക്രൂരമായ ഒരു പാപംകൂടിയാണെന്നു് അയാൾ ആലോചിച്ചുണ്ടാക്കി. ഒരു ദിവസം അയാൾ അങ്ങോട്ടൊന്നു കയറിനോക്കി. അതുമുതൽ അതും അയാളുടെ ദിനചര്യയിൽ ഒരിനമായിത്തീർന്നു.

ഇങ്ങിനെ ക്രമേണക്രമേണയായി അയാൾ ദുർവൃത്തനായി ത്തീൎന്നു.

ഇതൊന്നും ഭാഗീരഥി അറിഞ്ഞില്ലെ? ഉവ്വ്; സുകുമാരന്റെ ഈ പുതിയ ഭാവപ്പകൎച്ചയുടെ അൎത്ഥം അവൾ തികച്ചും മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നു. എന്നിട്ടും സുകുമാരനെ പൂൎവ്വാധികം സ്നേഹിച്ചുപോന്നു.

III

സുകുമാരൻ ഇപ്പോൾ ഭാഗീരഥിയെ വളരെ കുറച്ചു മാത്രമെ കാണാറുള്ളു. സുകുമാരൻ ആ യുവതീഗൃഹത്തിൽനിന്നു പോന്നിട്ടുള്ള സമയം വളരെ ചുരുങ്ങും. ഭാഗീരഥിയെക്കുറിച്ചുണ്ടായിരുന്ന ആ മധുരമനോഭാവം ഇന്നു സുകുമാരനിൽ കാണാനില്ല. മാത്രമല്ല, അവളെപ്പറ്റി ഓൎമ്മിക്കുന്നതുകൂടി അയാൾക്കു വെറുപ്പായിരിക്കുന്നു. എന്നാൽ, വളരെ നാൾ കൂടുമ്പോൾ സുകുമാരൻ ഭാഗീരഥിയെ കാണാൻ ചെന്നിരുന്നു; അല്ലെങ്കിൽ അതിന്നയാൾ നിൎബ്ബന്ധനായിരുന്നു. കയ്യിലുള്ള കാശെല്ലാം കഴിഞ്ഞാൽ അയാൾ ഭാഗീരഥിയെ ഒന്നു കാണാൻ ചെല്ലും. പണം കിട്ടിയാലുടനെ അവിടെനിന്നു പോരുകയും ചെയ്യും.

അങ്ങിനെ ഒരിക്കൽ പണം മേടിക്കാനായി സുകുമാരൻ ഭാഗീരഥിയുടെ വീട്ടിൽ വന്നു. അപ്പോൾ അയാളുടെ ആ കൊച്ചുകുട്ടി, "അച്ഛാ, എന്നെ ഒന്നെടുക്കു" എന്നു കൊഞ്ചിക്കൊണ്ട് അയാളുടെ അരികിലേയ്ക്കു പാ

ഞ്ഞുവന്നു. അയാളാകട്ടെ, കുട്ടിയെ കണ്ടു എന്നു നടിയ്ക്കാതെ അവിടംവിട്ടു. അച്ഛൻെറ ഈ അനാദരം കണ്ടു ആ കുഞ്ഞിക്കണ്ണുകൾ നനഞ്ഞു. ഭാഗീരഥിയെ ഈ സംഭവം പൊട്ടിക്കരയിച്ചു!

സുകുമാരൻെറ നില ഇങ്ങിനെയാണെങ്കിലും ഭാഗീരഥി അയാളെ സ്നേഹിച്ചു. അയാൾ ആവശ്യപ്പെടുന്ന പണം എത്രയായാലും യാതൊരു ചോദ്യവുംകൂടാതെ അവൾ കൊടുത്തുപോന്നു. അതെ, സ്ത്രീയുടെ മറെറാരു പേരാണ് സഹിഷ്ണുത!

ഭാഗീരഥിയുടെ സമപ്രായക്കാരികൾ അവളുടെ മുമ്പിൽവെച്ച് സുകുമാരനെക്കുറിച്ചുള്ള ദോഷങ്ങൾ ഉപന്യസിയ്ക്കാറുണ്ട്. അപ്പോഴൊക്കെ അവൾ യാതൊന്നും മിണ്ടാറില്ല. ഒന്നുകിൽ, ആരും കാണാതെ കണ്ണു തുടയ്ക്കും; അല്ലെങ്കിൽ അവിടെനിന്നു പോകും. ഭാഗീരഥിയ്ക്കു സുകുമാരനിലുള്ള സ്നേഹം അകൃത്രിമവും അഗാധവുമാണ്. യാതൊന്നിന്നും കെടുത്താൻ കഴിയാത്തതാണല്ലൊ യഥാൎത്ഥസ്നേഹം!

ഭാഗീരഥി നാൾ ചെല്ലുംതോറും പരവശയായിവന്നു. അവളുടെ ഹൃദയവേദന അവൾക്കു താങ്ങാൻ വയ്യാതായി. കുറച്ചുകാലം അവൾ അതിനെ അടക്കിനോക്കി. ഇപ്പോളതു തീരെ സാധിയ്ക്കാതായി. എന്നല്ല, ആ വേദനയുടെ അടിയ്ക്കടിയുള്ള വളൎച്ചയിൽ ഹൃദയം നുറുക്കിപ്പോയേയ്ക്കുമെന്നുതന്നെ അവൾക്കു തോന്നിത്തുടങ്ങി. അവൾക്കു ജീവിതം ദുസ്സഹവും ദുൎഭരവുമായിത്തീൎന്നു.

വാസ്തവത്തിൽ അവൾക്കിനി ജീവിയ്ക്കണമെന്നില്ലാതായി. ആത്മഹത്യ ചെയ്തുകളയാമെന്നവൾ കടന്നാലോചിയ്ക്കുകയുണ്ടായി. അപ്പോൾ അവൾ മകളെ ഓർമ്മിച്ചു. ആ പൂമ്പൈതലിനെ വിട്ട് അവൾ എങ്ങിനെ പരലോകം പൂകും? അതുകൊണ്ടവൾ ജീവിയ്ക്കുവാൻതന്നെ ഉറച്ചു.

VI

ചില ദയനീയാത്മാക്കൾ ദുഖിക്കാനായിത്തന്നെ ജീവിയ്ക്കാറുണ്ട്. അവരുടെ ജീവിതത്തിൽ കദനത്തിൻെറ കരിനിഴലല്ലാതെ സുഖത്തിൻെറ സുവണ്ണനാളത്തിന്ന് പ്രവേശം കിട്ടാറില്ല. ഭാഗീരഥി അങ്ങിനെ ദുഖിയ്ക്കാനായി ജീവിയ്ക്കുന്നവളാണ്.

ഭാഗീരഥിയുടെ കുട്ടിയ്ക്കു കലശലായ പനിയാണ്. മാത്രമല്ല, ആപൽക്കരമെന്ന നിലയിൽ വൈദ്യന്മാരെല്ലാം കയ്യൊഴിച്ചിട്ടും ദിവസം രണ്ടായി.

ശ്വാസം കിട്ടാതെ കിടന്നു കഷ്ടപ്പെടുന്ന കുട്ടിയേയും കയ്യിലെടുത്ത് തേങ്ങിക്കരഞ്ഞുകൊണ്ട് അവൾ ഒരിടത്തിരിയ്ക്കുകയാണ് കുട്ടിയുടെ കാലുകൾ തണുത്തുവരുന്നതായി അവൾക്കു തോന്നി. അതിനിടയ്ക്ക് കണ്ടു, കുട്ടിയിൽ ഒരു പ്രകൃതമാററം. താടികൊണ്ടും കണ്ണുകൾകൊണ്ടും കുട്ടി ചില ഗോഷ്ഠികൾ കാണിച്ചു. ഭാഗീരഥി കുട്ടിയെ നിലത്തു കിടത്തി. അപ്പോഴെയ്ക്കും ആ കൊച്ചുകിടാവിൻെറ ജീവൻ പോയി കഴിഞ്ഞിരുന്നു.

കഷ്ടം, അവളുടെ ഒടുക്കത്തെ ആശാനാളവും കെട്ടുപോയി.

വാത്സല്യനിധികളായ അച്ഛനമ്മമാരുടെ മരണം ഭാഗീരഥിയുടെ ലോലഹൃദയത്തെ മുറിപ്പെടുത്തിയിരുന്നു. താൻ അത്യന്തം ആദരിക്കുകയും സ്നേഹിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന ഭർത്താവിന്റെ പരുഷമായ പെരുമാററം ആ മുറിപ്പാടിൽ ചുണ്ണാമ്പുതേച്ചു. അന്നെല്ലാം മകളുടെ മലർപ്പുഞ്ചിരി പുരട്ടിയാണു് ആ വേദനയ്ക്കു കുറഞ്ഞൊരു ശമനം വരുത്തിയിരുന്നതു്. ഇപ്പോഴിതാ, ആ ആരോമൽപൈതലും അവളെ വിട്ടുപോയി. ഇതു മതിയല്ലോ, ആ മൃദുഹൃദയത്തെ ഉൾക്കമ്പം കൊള്ളിക്കുവാനും ഉന്മഥിക്കുവാനും. ദുഷ്കാലത്തിന്റെ ദുസ്സഹമായ അടിയേററു് അവൾ മരവിച്ചുപോയി!

ഭാഗീരഥിക്കു ജീവിതത്തിൽ ഇനി ഒരൊററ ആശയുണ്ടു്: സുകുമാരനെ ഒന്നു കാണണം. അതിനെന്താണു് വഴി? അവൾ ആളെ അയച്ചാൽ അയാൾ വരുമോ? അവൾ കുറച്ചുനേരം സംശയിച്ചിരുന്നു. ഒടുക്കം ആളെ അയച്ചു. അവൾ അണിഞ്ഞിരുന്ന ആഭരണങ്ങൾ അഴിച്ചു് ഒരു ചെറുപെട്ടിയിലാക്കി; കയ്യിലുണ്ടായിരുന്ന കുറച്ചു പണവും. കുറച്ചുകാലംമുമ്പു് സുകുമാരന്റെ പേരിൽ എഴുതിവെച്ചിരുന്ന മരണശാസനം, ഒന്നുകൂടി വായിച്ചു് അതും പെട്ടിയിൽതന്നെ വെച്ചു. എന്തിനാണു് അവളിതെല്ലാം ചെയ്യുന്നതു്? അവൾക്കും ഈശ്വരന്നും മാത്രമറിയാവുന്ന ഒരു സംഗതിയാണു്.

സുകമാരൻ ഒരു ദുർമ്മുഖത്തോടുകൂടി കയറിവന്നു. ഒരു മുഷിഞ്ഞ മട്ടിൽ ഭാഗീരഥിയോടു് ചോദിച്ചു, "എന്തിനാണു് ഈ അസമയത്തു് എന്നെ ആളെ അയച്ചു വരുത്തിയതു?" അവൾ ഒന്നും മറുപടി പറഞ്ഞില്ല. അവൾ ആ പെട്ടി അയാളുടെ കയ്യിൽ കൊടുത്തു. ആ മുഴുഭ്രാന്തൻ അതും വാങ്ങി ഒന്നും മിണ്ടാതെ ഒരു നട നടന്നു. മനുഷ്യന്റെ മനസ്സിനു വന്നു ചേരുന്ന പരിതാപകരങ്ങളായ പരിവർത്തനങ്ങൾ!

ഭാഗീരഥി കുട്ടിയുടെ മൃതശരീരവും കയ്യിലെടുത്തു്, അവളുടെ ജീവിതംപോലെതന്നെ കറുത്തിരുണ്ട ആ രാത്രിയുടെ കൂരിരുട്ടിലേയ്ക്കു് ഊളിയിട്ടു. അവളെങ്ങോട്ടു പോയി? എന്തുചെയ്തു? അറിഞ്ഞുകൂട. അതിൽ പിന്നെ ഭാഗീരഥിയെ ആരും കണ്ടവരില്ല.

കേരള സാഹിത്യ അക്കാദമി [illegible]
[illegible]